

**VÝROČNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI
CENTRA PRE MEDZINÁRODNOPRÁVNU OCHRANU DETÍ A MLÁDEŽE
ZA ROK 2022**

Bratislava, apríl 2023

Obsah

1. Identifikácia, postavenie a pôsobnosť Centra	3
1.1 Identifikácia	3
1.2 Postavenie a pôsobnosť	3
2. Činnosť Centra	5
2.1 Cezhraničné vymáhanie výživného	5
2.1.1 Úvod	5
2.1.2 Postup v konaní s Centrom	6
2.1.2.1 Vymáhanie výživného z krajín, ktoré sú členskými štátmi Európskej únie	6
2.1.2.2 Vymáhanie výživného z krajín, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie	7
2.1.2.3 Vymáhanie výživného z krajín, ktoré nie sú signatárom medzinárodných dohovorov v oblasti vymáhania výživného a pri neznámom pobyte povinnej osoby	7
2.1.3 Niektoré praktické otázky	7
2.1.4 Hodnotenie a analýza roku 2022	9
2.2 Medzinárodné únosy detí a právo styku	13
2.2.1 Úvod	13
2.2.2 Postup v konaní s Centrom	16
2.2.3 Niektoré praktické otázky	17
2.2.4 Hodnotenie a analýza roku 2022	18
2.3 Spolupráca vo veciach rodičovských práv a povinností	20
2.3.1 Úvod	20
2.3.2 Postup v konaní s Centrom	22
2.3.3 Hodnotenie a analýza 2022	22
2.4 Medzištátne osvojenia	
2.4.1 Úvod	24
2.4.2 Úlohy Centra v oblasti medzištátnych osvojení	24
2.4.3 Slovenská republika ako krajina pôvodu	26
2.4.4 Prehľad medzištátnych osvojení za rok 2022	27
2.4.4.1 Deti vhodné na medzištátne osvojenie v roku 2022	27
2.4.4.2 Žiadatelia o medzištátne osvojenie v roku 2022	28
2.4.4.3 Realizácia procesu osvojenia	28
2.5 Spolupráca s jednotlivými štátmi	33
2.5.1 Spolupráca vo veciach vymáhania výživného, medzinárodných únosov detí a vo veciach rodičovských práv a povinností	33
2.5.2 Spolupráca oblasti medzištátnych osvojení	36
2.5.2.1 Aktuálna spolupráca	36
2.5.2.2 Krajiny, s ktorými prebiehajú rokovania o možnej spolupráci v oblasti medzištátnych osvojení	38
3. Organizačné zabezpečenie a hospodárenie Centra	40
3.1 Organizačné zabezpečenie	40
3.2 Hospodárenie	40

1. Identifikácia, postavenie a pôsobnosť Centra

1.1 Identifikácia

Názov:	Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže
Sídlo:	Bratislava, Špitálska č. 8
Zriaďovateľ:	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Riaditeľka a generálna tajomníčka služobného úradu centra:	Mgr. Hana Pavlovičová
Forma hospodárenia:	rozpočtová organizácia
Kontakt: telefón:	02/20458200 02/20458201
e-mail:	info@cipc.gov.sk
informácie:	www.cipc.gov.sk

1.2 Postavenie a pôsobnosť

Hlavným poslaním Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže (ďalej len „**Centrum**“) je zabezpečovať ochranu a realizáciu práv detí v medzinárodnom priestore. Centrum pri realizácii svojej činnosti kladie dôraz na najlepší záujem dieťaťa a každý prípad posudzuje komplexne s ohľadom na rešpektovanie jeho osobitostí.

Pôsobnosť Centra je upravená v § 74 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a mládeže a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého Centrum plní úlohy orgánu určeného na vykonávanie medzinárodných dohovorov a právnych aktov Európskej únie, a to v oblasti cezhraničného vymáhania výživného¹, medzinárodných únosov detí a

¹ Napr. Dohovor o vymáhaní výživného v cudzine (New York 20. júna 1956, vyhl.č. 33/1959 Zb.), Dohovor o medzinárodnom vymáhaní výživného na deti a iných členov rodiny (Haag, 23. novembra 2007, Ú.v. EÚ, L 192, 22.7.2011, s. 51), Nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach výživovacej povinnosti

práva styku², medzištátnych osvojení³ a zároveň plní úlohy v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí vo vzťahu k cudzine⁴.

V zmysle §12 ods. 1 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov môže súd môže uznesením pribrať Centrum do konania vo veciach podľa prvej hlavy druhej časti daného zákona (konania o niektorých rodinnoprávnych veciach) a podľa štvrtej časti tohto zákona (výkon rozhodnutia vo veciach maloletých), ak ide o vec s medzinárodným prvkom. V roku 2022 bolo Centrum pribraté do konania v jednom prípade o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých.

Centrum spolupracuje s prijímajúcimi orgánmi a odosielajúcimi orgánmi členských štátov Európskej únie a zmluvných štátov relevantných dohovorov v cudzine, s ústrednými orgánmi týchto štátov v cudzine, zastupiteľskými úradmi, ústrednými orgánmi štátnej správy, bankami, pobočkami zahraničných bánk, orgánmi miestnej štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a s akreditovanými subjektmi.

² Napr. Dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (Haag 25. októbra 1980, ozn.č. 119/2001 Z.z. v znení redakčného oznámenia o oprave chyby v čiastke 189/2001 str. 4924), Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, Nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí

³ Napr. Dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach (Haag 29.mája 1993, ozn. č. 380/2001 Z.z.)

⁴ Napr. Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa (Haag 19. októbra 1996, ozn. č. 344/2002 Z.z. v znení ozn.č. 547/2004, ozn. č. 67/2019 a ozn.č. 254/2008 Z.z.), Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, Nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí

2. Činnosť Centra

2.1 Cezhraničné vymáhanie výživného

2.1.1 Úvod

Významnou úlohou Centra je pomoc pri cezhraničnom vymáhaní výživného.

Vyživovacia povinnosť sa vo väčšine právnych poriadkov jednotlivých štátov odvodzuje od rodinnoprávneho vzťahu a z existujúcej povinnosti navzájom si pomáhať medzi subjektmi týchto vzťahov. Na Slovensku je vyživovacia povinnosť upravená v ustanoveniach § 62 až 81 zákona č. 36/2005 Z. z. Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „**Zákon o rodine**“). Zákon o rodine rozoznáva vyživovaciu povinnosť medzi rodičmi a deťmi (navzájom), medzi ostatnými príbuznými, medzi manželmi, a tiež upravuje príspevky na výživu rozvedeného manžela a na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke. Cudzie právne poriadky môžu rodinnoprávne pomery zakladajúce vyživovaciu povinnosť, vznik nároku oprávneného na výživné, zánik vyživovacej povinnosti, či možnosti priznania výživného za predchádzajúce obdobie upravovať odlišne.

Právne predpisy upravujúce tieto vzťahy vychádzajú zo skutočnosti, že subjekty vyživovacích vzťahov svoje povinnosti plnia predovšetkým dobrovoľne. V praxi sa častokrát vyskytujú prípady, keď si tieto povinné subjekty svoju vyživovaciu povinnosť neplnia riadne a včas, v rozsahu, ktorý im určuje zákon

alebo súdne rozhodnutie, alebo ju neplnia vôbec, a to najmä z osobných, sociálnych a finančných dôvodov.

Vymáhanie výživného zo zahraničia je častokrát časovo náročný proces aj vzhľadom na stret viacerých jurisdikcií a právnych poriadkov. Naopak, keď sa oprávnená aj povinná strana nachádzajú na území Slovenska, je postup príslušných orgánov (súdov, exekútorov) iný, možno povedať, že najmä z časového hľadiska menej náročný, nakoľko sa celý proces od určenia vyživovacej povinnosti po výkon rozhodnutia riadi právnym poriadkom Slovenskej republiky.

2.1.2 Postup v konaní s Centrom

Centrum sa zaoberá vymáhaním výživného v prípadoch, keď žije osoba, ktorá má platiť výživné, v zahraničí a oprávnená osoba na území Slovenskej republiky a naopak, keď oprávnená osoba žije v zahraničí a požaduje platenie výživného od osoby, ktorá má obvyklý pobyt na území Slovenskej republiky. Každý prípad je osobitý, a preto je potrebné každú situáciu skúmať jednotlivo, s dôrazom na špecifiká konkrétnej krajiny, v ktorej sa povinný (väčšinou rodič) alebo oprávnený (väčšinou dieťa) nachádza.

Najvýznamnejšiu časť predmetnej agendy Centra tvoria prípady, keď sa oprávnená osoba nachádza v Slovenskej republike a požaduje pomoc pri vymáhaní výživného zo zahraničia.

Centrum kontaktujú najmä žiadatelia, ktorí potrebujú pomoc pri vymáhaní výživného z cudziny a chcú sa poradiť o vhodnom postupe. Po doručení písomnej žiadosti (o pomoc pri vymáhaní výživného, o vydanie rozhodnutia o výživnom v zahraničí, o zvýšenie alebo zníženie výživného v zahraničí a pod.) Centrum žiadateľa informuje o ďalšom postupe a nevyhnutnosti zabezpečenia potrebných dokladov (napríklad rozsudok o výživnom, rodný list dieťaťa, výpočet dlhu na výživnom a pod.).

Po doložení všetkých požadovaných informácií a dokumentov Centrum žiadosť postúpi partnerskému ústrednému orgánu v zahraničí na ďalšie konanie. Toto konanie prebieha podľa právneho poriadku daného štátu. Úspešnosť vymáhania výživného závisí od viacerých skutočností, najmä od postupov danej krajiny, ekonomickej situácie a ochoty povinného, pružnosti rozhodovania súdov a iných orgánov a od ďalších okolností prípadu.

Výživné vymožené zo zahraničia Centrum preposiela žiadateľovi na účet alebo prostredníctvom poštovej poukážky.

2.1.2.1 Vymáhanie výživného z krajín, ktoré sú členskými štátmi Európskej únie

V prípadoch vymáhania výživného v rámci krajín, ktoré sú členskými štátmi Európskej únie, Centrum postupuje podľa Nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (ďalej len „**Nariadenie o vymáhaní výživného**4/2009“). Podľa uvedeného Nariadenia o vymáhaní výživného môžu žiadatelia prostredníctvom Centra žiadať o:

- a) uznanie alebo uznanie a vyhlásenie vykonateľnosti rozhodnutia;
- b) výkon rozhodnutia vydaného alebo uznaného v dožiadanom členskom štáte;
- c) vydanie rozhodnutia v dožiadanom členskom štáte, ak žiadne neexistuje, vrátane určenia rodičovstva, ak je to potrebné;

- d) vydanie rozhodnutia v dožiadanom členskom štáte, ak rozhodnutie vydané v inom štáte ako dožiadanom členskom štáte nemožno uznať alebo vyhlásiť za vykonateľné; alebo
- e) zmenu rozhodnutia vydaného v dožiadanom členskom štáte.

Najčastejšími žiadosťami sú žiadosti o uznanie, vyhlásenie vykonateľnosti alebo výkon rozhodnutia vo veci vyživovacej povinnosti, ktoré tvoria viac ako 95 % všetkých žiadostí vo veci výživného doručených do Centra.

2.1.2.2 Vymáhanie výživného z krajín, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie

V prípadoch vymáhania výživného z krajín, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie, Centrum poskytuje bezplatnú právnu pomoc žiadateľom pri vymáhaní výživného podľa Dohovoru o vymáhaní výživného v cudzine z 20. júna 1956, Dohovoru o medzinárodnom vymáhaní výživného na deti a iných členov rodiny z 23. novembra 2007, či na základe vzájomnosti (napr. Austrália, kanadské provincie Britská Kolumbia, Manitoba, Ontario, Alberta) alebo bilaterálnych zmlúv uzavretých medzi Slovenskou republikou a konkrétnym štátom.

2.1.2.3 Vymáhanie výživného z krajín, ktoré nie sú signatárom medzinárodných dohovorov v oblasti vymáhania výživného a pri neznámom pobyte povinnej osoby

Centrum nemôže poskytnúť pomoc pri vymáhaní výživného v prípadoch, kedy oprávnená osoba má záujem o vymáhanie výživného od povinnej osoby nachádzajúcej sa v krajine, ktorá nepristúpila k žiadnemu z dohovorov v danej oblasti, alebo keď nie je známy aktuálny pobyt povinnej osoby v cudzine. V týchto prípadoch však môže Centrum vydať potvrdenie na účely poskytovania náhradného výživného o tom, že vymáhanie výživného z cudziny nie je možné.

2.1.3 Niektoré praktické otázky

Vo veciach vymáhania výživného zo zahraničia je potrebné predložiť ústredným orgánom v zahraničí niektoré listiny, ktoré v podmienkach Slovenskej republiky vyhotovuje súd (napr. rovnopisy rozhodnutia o určení vyživovacej povinnosti, výpisy z rozhodnutia podľa Nariadenia o vymáhaní výživného, preklady rozhodnutí a pod.). Zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Zákon o MPS**“) ustanovuje, že súd na návrh a trovy žiadateľa (ak nesplní podmienky na oslobodenie od súdneho poplatku) zabezpečí preklad žiadosti a jej príloh do cudzieho jazyka. Lehoty, v ktorých sú tieto preklady vyhotovované sú však neprimerane dlhé (aj vyše roka), čo je z pohľadu oprávneného neprijateľné, nakoľko v tomto období nemá oprávnený možnosť vymáhať výživné zo zahraničia, a dokonca mu nevznikne ani nárok na náhradné výživné. Novelou č. 108/2022 Z. z. k Zákonu o MPS Centrum presadilo, aby súdy boli povinné uvedené dokumenty vyhotovovať bez zbytočného odkladu. Uvedená novela nadobudla účinnosť 1. júla 2022.

Z praxe Centra vyplýva, že niektoré súdy požadujú od žiadateľov poplatok za vyhotovenie rovnopisov rozsudkov o určení vyživovacej povinnosti pre maloleté dieťa alebo za preklad takýchto rozsudkov, čo nie je v súlade so zákonom. V zmysle § 62a (Iné úkony súdu vo vzťahu k cudzine) o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov je fyzická osoba, ktorá chce uplatniť nárok na výživné v cudzine podľa medzinárodnej zmluvy, právne záväzného aktu Európskej únie alebo na základe vzájomnosti podaním návrhu na určenie výživného alebo výkon rozhodnutia slovenského súdu, oprávnená požiadať o spísanie návrhu okresný súd, v ktorého obvode má bydlisko. Okresný súd je povinný návrh spísať. Súd je povinný na návrh a trovy žiadateľa bez zbytočného odkladu zabezpečiť

preklad takejto žiadosti a jej príloh do cudzieho jazyka. Ak žiadateľ spĺňa podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov, súd vyhotoví preklad na trovy štátu. Zároveň podľa § 4 ods. 1 písm. g) zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov je od poplatku oslobodené súdne konanie vo veciach vzájomnej vyživovacej povinnosti rodičov a detí, čoho súčasťou je aj výkon rozhodnutia.

Pri postúpení žiadosti o vymáhanie výživného do cudziny je potrebné predložiť vyšší rovnopisov rozsudkov o určení výživného prípadne aj ich preklad, a v zmysle horeuvedených ustanovení by súdy nemali od žiadateľov požadovať žiadne poplatky.

V týchto prípadoch sa Centrum vždy snaží správne inštruovať žiadateľov a poskytovať im potrebné právne poradenstvo, prípadne za účelom riešenia vzniknutej situácie komunikuje priamo so súdmi.

Pri súdom vypracovaných výpisoch z rozhodnutí sa Centrum stretáva s ich chybným vypracovaním, preto poskytuje súdom súčinnosť pri vypracovaní výpisov a usmerňuje ich pri odstránení zistených nedostatkov.

V prípadoch, keď povinná osoba neplní svoju vyživovaciu povinnosť určenú právoplatným a vykonateľným rozhodnutím súdu, alebo ju neplní v plnej výške, oprávnená osoba môže požiadať príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o poskytnutie náhradného výživného. Dňa 1. januára 2022 nadobudla účinnosť novela č. 489/2021 Z. z. k zákonu č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z., na ktorej spolupracovalo aj Centrum. Novela nanovo definuje a precizuje povinnosti Centra, ktoré mu vyplývajú zo zákona o náhradnom výživnom a najmä odstraňuje praktické problémy, ktoré vyplývali zo skutočnosti, že sa na Centrum vzťahovali niektoré ustanovenia zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov. Najvýraznejšími zmenami pre poberateľov náhradného výživného je skutočnosť, že sa zrušila maximálna výška poskytovaného náhradného výživného, ktorá obmedzovala sumu poskytovaného náhradného výživného na maximálne 3,7-násobok sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa a skutočnosť, že sa zrušilo posudzovanie príjmu žiadateľa ako jedna z podmienok nároku na náhradné výživné. Oprávnená osoba taktiež môže požiadať o náhradné výživné ihneď po podaní návrhu na vykonanie exekúcie, resp. postúpení návrhu na výkon rozhodnutia do zahraničia. Podľa pôvodnej právnej úpravy musela oprávnená osoba čakať na uplynutie dvoch mesiacov od podania návrhu na vykonanie exekúcie, kým si mohla uplatniť nárok na náhradné výživné. Centrum poskytuje žiadateľom potvrdenie o tom, že návrh na výkon rozhodnutia vo veci vymáhania výživného bol postúpený príslušnému prijímajúcemu orgánu v cudzine alebo že vymáhanie výživného z cudziny nie je možné.

Žiadatelia o pomoc pri vymáhaní výživného z krajín používajúcich inú menu ako euro sú už na začiatku konania vo veci vymáhania výživného prostredníctvom Centra informovaní o skutočnosti, že pri zasielaní platieb výživného zo zahraničia bežne nastáva situácia, kedy je platba výživného znížená (alebo aj zvýšená) o kurzový rozdiel a Centrum takýmto rozdielom nemôže zabrániť. Povinná osoba podľa právnych predpisov svojho štátu totiž splní vyživovaciu povinnosť dňom, kedy je vykonaná platba, t. j. kurzovým prepočtom na euro v daný deň, a pokiaľ oprávnená osoba po cezhraničnom prevode platby dostane nižšiu sumu, nedoplatok vzniknutý kurzovým rozdielom nie je vymáhateľný, keďže na to už neexistuje exekučný titul.

2.1.4 Hodnotenie a analýza roku 2022

V priebehu roku 2022 Centrum evidovalo 6410 konaní vo veci výživného v rôznych fázach. V roku 2022 bolo začatých 322 konaní, čo je v porovnaní s rokom 2021, kedy bolo začatých 206 konaní značný nárast. Najväčší nárast počtu nových prípadov Centrum zaznamenalo v spojení s Českou republikou, Nemeckom, Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska a Talianskom. Uvedený počet 6410 konaní vyjadruje spisy, s ktorými Centrum pracuje dlhodobo až do doby, kedy dôvod vymáhania odpadne (spravidla do zániku vyživovacej povinnosti).

Centrum taktiež realizuje prevod vymožených platieb výživného od povinných osôb z cudziny oprávneným v Slovenskej republike, a tiež vykonáva prevody platieb zo Slovenskej republiky do cudziny. V roku 2022 bolo prostredníctvom Centra prevedených v prepočte celkom 989 103,87 eur, z toho zo Slovenskej republiky do cudziny 169 044,66 eur a z cudziny do Slovenskej republiky 820 059,21 eur.

V roku 2022 boli podľa informácií Centra priamo k rukám žiadateľov v Slovenskej republike (t.j. nie prostredníctvom Centra) zaplatené platby výživného v celkovej sume 222 468,77 eur.

Prehľad prijatých platieb výživného od povinných v Slovenskej republike pre oprávnených v cudzine v roku 2022:

Cyprus	3 600,00
Česká republika	83 632,28
Írsko	4 664,00
Lotyšsko	1 450,00
Maďarsko	1 609,40
Nemecko	2 140,20
Poľsko	30 042,47
Rakúsko	28 228,11
Slovinsko	45,00
Spojené štáty americké	4 434,99
Srbsko	1 939,20
Švajčiarsko	2 554,72
Ukrajina	4 704,29
Spolu	169 044,66

Prehľad prijatých platieb výživného od povinných z cudziny pre oprávnených v Slovenskej republike za rok 2022:

Austrália	15 577,29
Belgicko	746,60
Bielorusko	1 503,26
Bulharsko	612,24
Cyprus	1 250,00
Česká republika	347 131,19
Dánsko	40 443,89

Francúzsko	24 292,78
Grécko	1 064,00
Holandsko	31 189,90
Chorvátsko	6 430,87
Izrael	1 539,58
Kanada	6 343,45
Litva	1 696,78
Maďarsko	8 239,82
Nemecko	63 072,47
Nórsko	19 305,67
Poľsko	11 075,33
Portugalsko	2 100,00
Rakúsko	62 920,68
Rumunsko	3 021,67
Slovinsko	960,00
Spojené kráľovstvo	70 410,59
Spojené štáty americké	47 697,22
Srbsko	2 088,48
Španielsko	2 947,94
Švajčiarsko	35 263,87
Taliansko	9 933,64
Turecko	1 200,00
Spolu	820 059,21

Celkový počet konaní výživného (vo fáze prípravy na postúpenie návrhu, výmeny informácií aj vo fáze po postúpení do/zo zahraničia) do 31.12.2022:

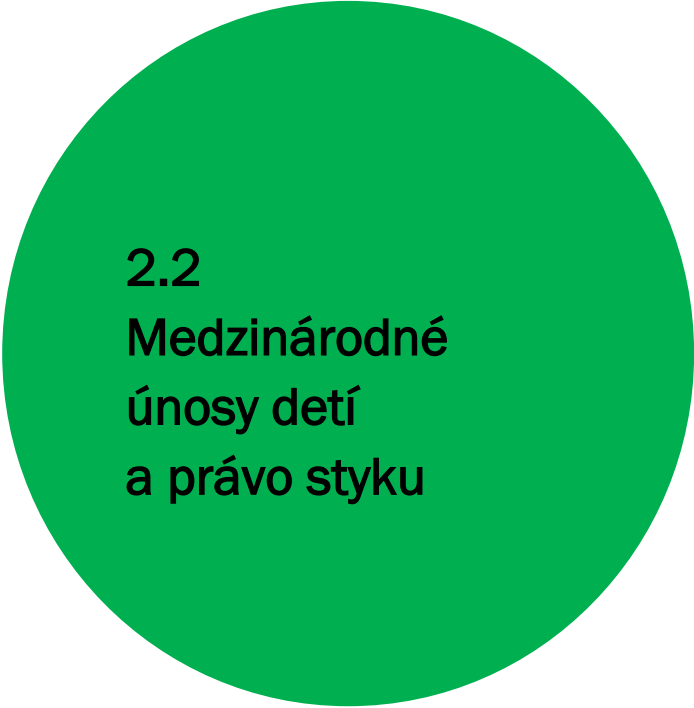
Krajina	Dieťa v zahraničí			Dieťa v Slovenskej republike			Spolu
	uzavretý	v riešení	spolu	uzavretý	v riešení	spolu	
Albánsko	0	0	0	1	1	2	2
Alžírsko	0	0	0	2	2	4	4
Angola	0	0	0	1	0	1	1
Argentína	0	0	0	1	0	1	1
Austrália	1	0	1	12	7	19	20
Bahamy	0	0	0	0	1	1	1
Bahrajn	0	0	0	0	1	1	1
Belgicko	5	1	6	13	12	25	31
Bielorusko	0	1	1	0	1	1	2
Bosna a Hercegovina	1	0	1	9	2	11	12
Brazília	0	1	1	5	1	6	7
Brunej	0	0	0	0	1	1	1
Bulharsko	0	0	0	10	3	13	13
Cyprus	1	2	3	15	13	28	31

Česká republika	511	252	763	1441	621	2062	2825
Čierna Hora	0	0	0	3	0	3	3
Čína	0	0	0	0	1	1	1
Dánsko	0	0	0	3	3	6	6
Dominikánska republika	0	0	0	2	0	2	2
Egypt	0	1	1	2	9	11	12
Ekvádor	0	0	0	1	2	3	3
Estónsko	1	0	1	2	0	2	3
Filipíny	0	0	0	2	0	2	2
Fínsko	1	0	1	2	2	4	5
Francúzsko	5	0	5	31	47	78	83
Grécko	4	0	4	19	17	36	40
Guinea	0	0	0	2	0	2	2
Holandsko	11	3	14	29	20	49	63
Honduras	0	0	0	0	1	1	1
Chorvátsko	1	1	2	21	14	35	37
India	0	0	0	0	4	4	4
Irak	1	0	1	2	1	3	4
Irán	0	0	0	1	1	2	2
Írsko	5	5	10	46	30	76	86
Island	1	0	1	0	0	0	1
Izrael	1	0	1	4	7	11	12
Japonsko	0	0	0	8	3	11	11
Jemen	0	0	0	1	0	1	1
Jordánsko	0	0	0	5	1	6	6
Kanada	10	4	14	20	12	32	46
Kongo	0	0	0	1	0	1	1
Kórejská republika	0	0	0	0	1	1	1
Kuba	0	0	0	8	0	8	8
Kuvajt	0	0	0	3	0	3	3
Libanon	2	0	2	0	0	0	2
Líbya	0	0	0	1	2	3	3
Lichtenštajnsko	0	0	0	1	0	1	1
Litva	1	1	2	0	2	2	4
Lotyšsko	0	2	2	0	0	0	2
Luxembursko	0	0	0	3	1	4	4
Madagaskar	0	0	0	1	0	1	1
Maďarsko	22	20	42	83	50	133	175
Malajzia	0	0	0	0	1	1	1
Malta	0	1	1	0	0	0	1
Maroko	0	0	0	3	1	4	4

Mauritánia	0	0	0	1	0	1	1
Mexiko	0	0	0	3	2	5	5
Monako	0	0	0	0	1	1	1
Mozambik	0	0	0	1	0	1	1
Nemecko	76	15	91	244	148	392	483
Nešpecifikované	2	0	2	49	42	91	93
Nigéria	0	0	0	0	5	5	5
Nórsko	10	2	12	8	5	13	25
Nový Zéland	0	0	0	3	0	3	3
Omán	1	0	1	0	0	0	1
Pakistan	0	0	0	1	1	2	2
Peru	0	0	0	0	3	3	3
Poľsko	68	39	107	38	36	74	181
Portugalsko	0	0	0	4	2	6	6
Rakúsko	79	78	157	217	113	330	487
Rumunsko	2	1	3	10	14	24	27
Rusko	0	0	0	7	3	10	10
Saudská Arábia	0	0	0	0	1	1	1
Severné Macedónsko	0	0	0	14	2	16	16
Slovinsko	5	3	8	9	5	14	22
Somálsko	0	0	0	1	0	1	1
Spojené arabské emiráty	0	0	0	3	0	3	3
Spojené kráľovstvo	49	9	58	319	255	574	632
Spojené štáty americké	20	3	23	95	41	136	159
Spol. nezávislých štátov	0	0	0	2	0	2	2
Srbsko	2	3	5	34	16	50	55
Srbsko a Čierna Hora	1	0	1	5	0	5	6
Sýria	1	0	1	4	0	4	5
Šalamúnove ostrovy	0	0	0	0	1	1	1
Španielsko	2	0	2	44	42	86	88
Švajčiarsko	13	8	21	83	65	148	169
Švédsko	18	2	20	12	3	15	35
Taliansko	6	0	6	100	95	195	201
Tanzánia	0	0	0	1	0	1	1
Tunisko	0	0	0	7	3	10	10
Turecko	1	0	1	6	9	15	16
Ukrajina	5	6	11	20	9	29	40
Venezuela	0	0	0	1	0	1	1
Vietnam	1	0	1	8	3	11	12
Zambia	0	0	0	1	0	1	1
Spolu	947	464	1411	3175	1824	4999	6410

Celkový počet konaní vo veci výživného začatých v priebehu roku 2022:

štát	Dieťa v zahraničí	Dieťa v Slovenskej republike	spolu
Bahamy	0	1	1
Belgicko	0	5	5
Bosna a Hercegovina	0	1	1
Brazília	0	1	1
Bulharsko	0	1	1
Cyprus	0	1	1
Česko	49	70	119
Egypt	0	1	1
Francúzsko	0	7	7
Grécko	0	1	1
Holandsko	0	7	7
Chorvátsko	0	2	2
India	0	2	2
Írsko	1	5	6
Izrael	0	2	2
Kanada	1	4	5
Litva	0	1	1
Maďarsko	4	9	13
Malajzia	0	1	1
Nemecko	11	20	31
Nešpecifikované	0	5	5
Nigéria	0	2	2
Nórsko	2	1	3
Pakistan	0	1	1
Poľsko	3	2	5
Rakúsko	14	6	20
Rumunsko	0	4	4
Saudská Arábia	0	1	1
Spojené kráľovstvo	2	30	32
Spojené štáty americké	1	5	6
Srbsko	1	5	6
Španielsko	0	5	5
Švajčiarsko	0	11	11
Taliansko	0	12	12
Tunisko	0	1	1
Spolu	89	233	322

2.2 Medzinárodné únosy detí a právo styku

2.2.1 Úvod

Centrum je ústredným orgánom Slovenskej republiky vo veciach medzinárodných únosov detí a zaistovania medzinárodného styku s maloletými v súlade s haagskym Dohovorom o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. októbra 1980 (ďalej len „Dohovor o únosoch“) a zároveň v zmysle Nariadenia Rady (EÚ) 2019/1111 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (ďalej len „Nariadenie Brusel IIb“). Nariadenie Brusel IIb dopĺňa a presnejšie špecifikuje viaceré ustanovenia Dohovoru o únosoch v podmienkach Európskej únie, a tak podstatným spôsobom deklaruje dôležitosť konaní o nariadení návratu. Nariadenie Brusel IIb je možné považovať za nadstavbu Dohovoru o únosoch. V praxi to znamená, že sa uplatňujú ustanovenia Dohovoru o únosoch doplnené ustanoveniami Nariadenia Brusel IIb. Takáto schéma je samozrejme použiteľná len v prípadoch, keď dôjde k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa v rámci členských štátov Európskej únie.

Podľa Dohovoru o únosoch je protiprávnym konaním premiestnenie dieťaťa do niektorého zo zmluvných štátov alebo zadržanie dieťaťa v niektorom zo zmluvných štátov v prípade, ak sú zároveň splnené dve podmienky. Prvou podmienkou je, že týmto neoprávneným premiestnením alebo zadržaním došlo k porušeniu opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním. Druhou podmienkou je, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu. Opatrovnícke právo možno nadobudnúť viacerými spôsobmi, napr. priamo zo zákona, na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.

Medzinárodným rodičovským únosom je zjednodušene povedané trvalé premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa jedným z rodičov (resp. osoby, ktorá má opatrovnícke právo) bez súhlasu druhého rodiča (resp. ostatných osôb, ktoré majú opatrovnícke právo) v inom štáte, ako je štát obvyklého (faktického) pobytu dieťaťa.

V prípadoch neoprávneného premiestnenia a zadržania maloletého dieťaťa nie je podstatná štátna príslušnosť dieťaťa, nie je podstatné, kde sa dieťa narodilo alebo kde je prihlásené na trvalý pobyt. Relevantným údajom pre rozhodnutie je tzv. obvyklý pobyt dieťaťa. O tom, kde je miesto obvyklého pobytu maloletého dieťaťa môže záväzne rozhodnúť len súd. Obvyklý pobyt dieťaťa musí byť určený na základe súhrnu osobitných skutkových okolností každého jednotlivého prípadu. Okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa v danej krajine musia byť zohľadnené ďalšie faktory, z ktorých je možné vyvodiť, že táto prítomnosť nemá dočasný alebo príležitostný charakter, a že pobyt dieťaťa odzrkadľuje istú mieru začlenenia do sociálneho a rodinného prostredia. Štátom obvyklého pobytu dieťaťa je štát, v ktorom dieťa dlhodobo žije, má tam vytvorené rodinné a sociálne zázemie, teda rodinu, priateľov, napríklad tam navštevuje predškolské alebo školské zariadenie, záujmové krúžky. V tomto štáte je dieťa zvyčajne zdravotne poistené, má tu svojho lekára, a pod., teda štát, ku ktorému ho viažu určité väzby.

Cieľom Dohovoru o únosoch je obnovenie pôvodného stavu pred únosom dieťaťa. Podobne Nariadenie Brusel IIb uvádza, že súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa článku 13 písm. b) Dohovoru o únosoch, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate. Je potrebné zdôrazniť, že vždy sa musí každý prípad posudzovať individuálne s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa, a preto aj Dohovor o únosoch upravuje prípady, kedy je možné odmietnuť návrat dieťaťa.

V konaní o návrat dieťaťa zohrávajú dôležité úlohy ústredné orgány, ktoré ustanovujú jednotlivé štáty, a ktoré pri plnení Dohovoru o únosoch vzájomne spolupracujú. Ústredný orgán štátu, na území ktorého sa dieťa nachádza, je povinný prijať všetky opatrenia na dosiahnutie dobrovoľného návratu dieťaťa. Na uľahčenie dosiahnutia dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností sa Centrum pokúša o zmierlivé riešenie veci. Pokiaľ s tým obe strany súhlasia, zmierovacie konanie sa uskutoční v rámci príslušných orgánov a právnych predpisov štátu, kde sa dieťa aktuálne nachádza. Ak dohoda nie je možná a dôjde k súdnemu konaniu, justičné orgány musia konať bez zbytočného odkladu.

V roku 2022 prišlo k významnej zmene v právnej úprave oblasti medzinárodných únosov detí. Dňa 1. augusta 2022 sa začalo uplatňovať Nariadenie Brusel IIb, ktoré Európska únia prijala dňa 25. júna 2019. Nariadenie Brusel IIb nahradilo pôvodné Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „**Nariadenie Brusel IIa**“). Nariadenie Brusel IIb prinieslo niekoľko zmien naprieč celou medzinárodnou úpravou právomoci, uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach rodičovských práv a povinností v členských štátoch Európskej únie a spolupráce ústredných orgánov. V oblasti rodičovských únosov ide napríklad o:

- stanovenie lehôt na rozhodnutie v konaní o návrat, konkrétne povinnosť súdu prvého stupňa vydať rozhodnutie do 6 týždňov, povinnosť súdu každého ďalšieho stupňa vydať rozhodnutie do 6 týždňov (v oboch prípadoch za predpokladu, že tomu nebránia výnimočné okolnosti), povinnosť súdu informovať žiadateľa o dôvodoch odkladu výkonu rozhodnutia v prípade, že sa nevykonalo do 6 týždňov od začatia vykonávacieho konania;

- možnosť súdu prijať aj predbežné alebo ochranné opatrenia, ktoré zabezpečia uľahčenie návratu dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu a možnosť aj dočasne upraviť styk s maloletým;
- možnosť, aby rodičia udelili súdu konajúcemu o návrate dieťaťa výlučnú právomoc schváliť rodičovskú dohodu o úprave práv a povinností k dieťaťu. Je dôležité uviesť, že rozhodnutie v návratovom konaní nie je rozhodnutím o rodičovských právach a povinnostiach, je to rozhodnutie len o mieste pobytu dieťaťa;
- možnosť cezhraničného uznania a výkonu rozhodnutia, ktorým súd v konaní nariadil návrat dieťaťa vo všetkých členských štátoch. V prípadoch tzv. re-únosov, kedy je dieťa následne premiestnené do ďalšieho členského štátu, už teda nie je potrebné nové návratové konanie v tomto ďalšom členskom štáte;
- Nariadenie Brusel IIb ukladá ústredným orgánom nad rámec povinností stanovených v Dohovore o únosoch povinnosť ústredného orgánu (Centra) potvrdiť prijatie novej žiadosti o návrat do 5 pracovných dní a povinnosť informovať bez zbytočného odkladu žiadateľa alebo dožadujúci ústredný orgán, aké počiatočné kroky boli alebo budú vo veci prijaté a v prípade potreby môžu požiadať o ďalšie potrebné písomnosti;
- nový spoločný štandard práva dieťaťa byť vypočuté, ak je schopné sformulovať svoje názory;
- výrazná podpora alternatívneho riešenia sporov, v zmysle ktorého má súd v ktoromkoľvek štádiu konania vyzvať účastníkov, aby zvážili mediáciu. O alternatívne riešenie sporov sa usiluje aj Centrum a ešte pred začatím súdneho konania navrhuje účastníkom možnosť zúčastniť sa zmierovacieho konania, resp. mediácie, ktoré je možné vykonávať aj online, aby sa v prípade veľkej vzdialenosti mohli zúčastniť obaja rodičia.

Dňa 27. apríla 2022 schválila Národná rada Slovenskej republiky reformu súdnej mapy, ktorá zachovala úzku špecializáciu súdov rozhodujúcich v návratových konaniach. V súlade s novým znením § 124 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov budú od 1. júna 2023 na konanie o návrat maloletého, ktorý bol neoprávnene premiestnený alebo zadržaný, miestne príslušné:

- a) Mestský súd Bratislava II pre obvod Krajského súdu v Bratislave, Krajského súdu v Nitre, Krajského súdu v Trnave,
- b) Okresný súd Banská Bystrica pre obvod Krajského súdu v Banskej Bystrici, Krajského súdu v Trenčíne, Krajského súdu v Žiline, a
- c) Mestský súd Košice pre obvod Krajského súdu v Košiciach, Krajského súdu v Prešove.

Pôvodne v konaniach o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní rozhodovali Okresný súd Bratislava I, Okresný súd Banská Bystrica a Okresný súd Košice I).

Dieťa má v zmysle medzinárodných dohovorov právo byť v kontakte (právo styku) s oboma rodičmi, rovnako ako má každý rodič právo byť v kontakte s vlastným dieťaťom, bez ohľadu na to, či rodičia dieťaťa žijú spolu alebo oddelene. V prípade, že dôjde k rozchodu, odluke alebo rozvodu rodičov, mali by mať obaja rodičia aj naďalej možnosť zapájať sa do výchovy dieťaťa. V prípade zverenia dieťaťa do starostlivosti iba jednému z rodičov by mal byť nastavený rozumný režim kontaktov dieťaťa s rodičom, ktorý ho nemá zverené do starostlivosti, prípadne aj s inými blízkymi osobami (napr. starí rodičia). V praxi však dohoda medzi rodičmi často nebýva jednoduchá a v medzinárodných rodinách môže byť hľadanie kompromisu ešte zložitejšie. V prípadoch, keď jeden z rodičov bráni druhému, aby sa stýkal s dieťaťom, možno prostredníctvom Centra podniknúť právne kroky na zabezpečenie nerušeného výkonu práva styku s dieťaťom.

V oblasti neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa a práva styku rodiča s dieťaťom, resp. jeho účinného výkonu, sa postupuje podľa:

- Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. novembra 1980,
- Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z 19. októbra 1996 (ďalej aj „**Dohovor o ochrane detí**“),
- Nariadenia Rady (EÚ) 2019/1111 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí,
- vnútroštátnej úpravy:
 - o zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
 - o zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov,
 - o zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov,
 - o vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých.

2.2.2 Postup v konaní s Centrom

V rámci medzinárodných únosov Centrum poskytuje pomoc a súčinnosť v zmysle Dohovoru o únosoch žiadateľom a ústredným orgánom v prípadoch, keď je dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržávané v cudzine, pričom krajinou jeho obvyklého pobytu bola Slovenská republika a naopak, keď je dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržávané v Slovenskej republike, pričom krajinou jeho obvyklého pobytu bol iný štát, ktorý je signatárom Dohovoru o únosoch.

Rodič, ktorého dieťa bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané v cudzine, sa môže domáhať návratu dieťaťa prostredníctvom Centra, a/alebo sa môže obrátiť priamo na súd štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo v ktorom je zadržávané. Hraničným vekom na podanie žiadosti o návrat v zmysle Dohovoru o únosoch je 16. rok veku maloletého dieťaťa.

Centrum žiadateľovi pomáha skompletizovať žiadosť, potrebné formuláre a doklady, ktoré postúpi partnerskému ústrednému orgánu v zahraničí. Od zahraničného partnerského orgánu Centrum následne zisťuje informácie, či sa dieťa s druhým rodičom na území tohto štátu naozaj nachádza, na ktorom súde treba podať návrh na návrat dieťaťa, aké sú možnosti bezplatnej právnej pomoci (právneho zastúpenia v súdnom konaní o návrate), prípadne aké sú možnosti mimosúdneho riešenia situácie a pod. Získané informácie oznámi žiadateľovi. Upozorňujeme, že kvalita spolupráce a možnosť zaistenia návratu dieťaťa sa líši v závislosti od konkrétneho štátu. Rovnako sa líši aj dĺžka konania, možnosti podania odvolania proti rozhodnutiu o (ne)nariadení návratu a odkladný účinok podaného odvolania.

V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržávania dieťaťa z cudziny na území Slovenskej republiky Centrum:

- sa pokúša kontaktovať únoscu maloletého dieťaťa a žiada ho o dobrovoľný návrat dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu; ponúka tiež únoscovi maloletého dieťaťa riešenie situácie prostredníctvom zmierovacieho konania / mediácie;
- žiada príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o potvrdenie pobytu maloletého, o prešetrenie rodinných, bytových a sociálnych pomerov dieťaťa a o zistenie úmyslu únoscu navrátiť maloleté dieťa do krajiny jeho obvyklého pobytu;
- podľa uvádzaného / zisteného pobytu maloletého dieťaťa v Slovenskej republike upovedomuje príslušný súd o postupe podľa článku 16 Dohovoru o únosoch, t. j. o skutočnosti, že súd je povinný zdržať sa konania vo veciach opatrovníckeho práva až kým

sa nerozhodne, že návrat dieťaťa sa podľa tohto dohovoru neuskutoční (okrem prípadu, keď v primeranej lehote po doručení oznámenia nebola podaná žiadosť podľa tohto Dohovoru o únosoch).

V rámci práva styku rodiča s maloletými deťmi Centrum ako ústredný orgán spolupracuje s ústrednými orgánmi cudzích štátov, aby podporili nerušený výkon práva styku a dodržiavanie podmienok, ktorými môže byť výkon tohto práva podmienený. V prípadoch týkajúcich sa úpravy styku rieši Centrum prípady, kedy sa dieťa, ktoré je predmetom úpravy práva styku, nachádza na území Slovenskej republiky alebo na území zmluvného štátu Dohovoru o únosoch alebo Nariadenia Brusel IIb. Žiadateľ nachádzajúci sa na území Slovenskej republiky alebo ústredný orgán (ak sa žiadateľ nachádza na území iného zmluvného štátu Dohovoru o únosoch alebo Nariadenia Brusel IIb) môže žiadať o účinný výkon práva styku s maloletým dieťaťom na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia, o zmenu úpravy práva styku s maloletým dieťaťom alebo o úpravu práva styku s maloletým dieťaťom.

2.2.3 Niektoré praktické otázky

Prioritou pri riešení neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa, ale takisto aj pri riešení účinného výkonu, zmeny a určenia práva styku k maloletému dieťaťu je pre Centrum najmä snaha o zmierlivé riešenie prípadu. Zmierlivé riešenie vecí sa uskutočňuje predovšetkým formou poskytovania psychologického poradenstva a organizovania zmierovacích stretnutí s rodičmi dieťaťa sprostredkovaných Centrom za predpokladu, že rodičia dieťaťa prejavia o takúto formu riešenia sporu záujem. Centrum sa usiluje umožniť rodičom urovnať spor zmierlivou cestou a dať im priestor na adekvátnu formu komunikácie. Táto forma riešenia situácie má spravidla výrazne menší negatívny vplyv na maloleté dieťa a tiež je pre rodičov finančne aj časovo menej náročná. Centrum umožňuje stretnutia rodičov za účasti pracovníkov Centra, resp. psychológa a ich vzájomnú komunikáciu za účelom dosiahnutia dohody bez súdneho konania. V závislosti od osobitostí prípadu Centrum spolupracuje aj s mediátormi zapísanými v zozname mediátorov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Vo vykonávacej fáze návratových konaní Centrum nemá právomoc konať. Výkon rozhodnutí vo veciach maloletých, a teda aj vo veciach návratu detí či práva styku, je v kompetencii súdov Slovenskej republiky a je upravený v zákone č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov a vo vyhláške Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých.

Centrum dbá v oblasti neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa taktiež na dôraznú prevenciu, a informuje predovšetkým prostredníctvom webovej stránky Centra, správami v médiách, tlačnými informáciami pre verejnosť, ako aj formou poradenstva, ktoré poskytujú zamestnanci Centra telefonicky, emailom a osobne. Rovnako tak Centrum vyvíja aktivity zamerané na šírenie osvedy a zlepšovanie informovanosti o povahe a účele týchto konaní.

Z hľadiska zlepšenia informovanosti odbornej verejnosti vo veciach týkajúcich sa Dohovorom o únosoch rozvíjalo Centrum spoluprácu s mnohými inštitúciami na území SR, predovšetkým so súdmi Slovenskej republiky a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ale aj s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a jednotlivými zastupiteľskými úradmi SR v zahraničí ako aj s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky.

2.2.4 Hodnotenie a analýza roku 2022

Počet nových prípadov neoprávneného premiestnenia alebo zadržania bol v roku 2022 porovnateľný s rokom 2021, konkrétne počet 40 nových prípadov v roku 2022 v porovnaní s počtom 37 nových prípadov v roku 2021. Prípady týkajúce sa práva styku majú stabilnú tendenciu. V roku 2022 Centrum zaregistrovalo celkovo 15 nových prípadov, pričom v roku 2021 to bolo 14 nových prípadov.

Z celkového počtu 40 nových prípadov neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa za rok 2022 tvorilo 15 prípadov neoprávneného premiestnenia detí zo Slovenskej republiky do zmluvného štátu Dohovoru o únosoch a 25 prípadov neoprávneného premiestnenia detí zo zmluvného štátu Dohovoru o únosoch na územie Slovenskej republiky.

Za rok 2022 zaregistrovalo Centrum 15 nových žiadostí týkajúcich sa práva styku rodiča s dieťaťom; z toho 9 konaní sa týkalo situácie, keď bolo dieťa v niektorom zo zmluvných štátov Dohovoru o únosoch a žiadateľ v Slovenskej republike a v 6 konaniach išlo o opačné situácie, teda dieťa sa nachádza v Slovenskej republike a žiadateľom je osoba s obvyklým pobytom v niektorom zo zmluvných štátov Dohovoru o únosoch.

Prehľad nových konaní o neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní dieťaťa zaregistrovaných v roku 2022

Štát	únos zo SR	únos do SR	spolu
Belgicko	0	1	1
Brazília	1	0	1
Česká republika	1	8	9
Francúzsko	0	1	1
Grécko	1	0	1
Írsko	1	0	1
Nemecko	4	4	8
Poľsko	1	0	1
Rakúsko	2	1	3
Rusko	0	1	1
Spojené kráľovstvo	2	7	9
Švajčiarsko	1	0	1
Švédsko	1	0	1
Tunisko	0	1	1
Ukrajina	0	1	1
Spolu	15	25	40

Počet konaní o práve styku rodiča s dieťaťom za rok 2022

Štát	dieťa v zahraničí	dieťa v SR	spolu
Česko	2	4	6
Írsko	1	0	1
Poľsko	1	0	1

Spojené kráľovstvo	2	1	3
Švajčiarsko	1	0	1
Švédsko	1	0	1
Taliansko	1	1	2
Spolu	9	6	15

2.3 Spolupráca vo veciach rodičovských práv a povinností

2.3.1 Úvod

Život v zahraničí neznamena iba nové prostredie, jazyk, zvyklosti a kultúru. Je veľmi dôležité uvedomiť si, že každý štát má svoj právny poriadok a každá osoba, ktorá sa rozhodla žiť na území cudzieho štátu, musí rešpektovať jeho právo a jurisdikciu.

Ak niekto nedodržiava predpisy alebo porušuje zákony štátu, v ktorom sa nachádza, môže to mať veľmi vážne následky nielen pre neho, ale aj pre jeho rodinu a okolie.

Centrum v týchto prípadoch radí rodičom maloletých detí, aby sa vopred informovali o právnych predpisoch týkajúcich sa sociálnoprávnej ochrany detí v danej krajine a rovnako o miestnych zvyklostiach. Sociálne orgány v cudzích krajinách môžu výchovu, rodičovské postupy a podmienky, v ktorých dieťa vyrastá posudzovať výrazne prísnejšie.

Pochybnosti o výchove, bezpečnosti a zdravom rozvoji maloletého dieťaťa v rodine môžu viesť k zvýšenému záujmu príslušných orgánov o túto rodinu. Sociálne orgány môžu v závislosti od situácie prijať sociálnoprávne opatrenia od jednoduchého poradenstva a podpory až po krajné opatrenie, ktorým je odobratie dieťaťa z rodiny.

V súvislosti s tematikou spolupráce vo veciach rodičovských práv a povinností bolo Centrum v roku 2022 aj naďalej poverené rôznymi úlohami v oblasti cezhraničnej administratívnej a právnej pomoci vo veciach týkajúcich sa starostlivosti o deti s medzinárodným prvkom a spolupráce pri zhromažďovaní a výmene informácií relevantných pre konanie vo veci rodičovských práv a povinností podľa Nariadenia Brusel IIa a jeho revidovaného znenia pod názvom Nariadenie Brusel IIb ako aj Haagskeho dohovoru o ochrane detí.

V roku 2022 bola hlavnou zmenou v právnej úprave spolupráce vo veciach rodičovských práv a povinností a činnosti ústredných orgánov zriadených za týmto účelom skutočnosť, že sa od 1. augusta 2022 začalo uplatňovať Nariadenie Brusel IIb, ktoré nahradilo pôvodné Nariadenie Brusel IIa.

Nariadenie Brusel IIb prinieslo niekoľko zmien naprieč celou medzinárodnou úpravou právomoci, uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach rodičovských práv a povinností v členských štátoch Európskej únie a spolupráce ústredných orgánov, ako aj zosynchronizovalo ich postupy. V danej oblasti sa jedná najmä o nasledovné zmeny:

- zachovanie princípu neuplatňovania Haagskeho dohovoru o ochrane detí medzi členskými štátmi Európskej únie;
- prevzatie ustanovení o zisťovaní miesta pobytu dieťaťa z Dohovoru o ochrane detí;
- stanovená trojmesačná lehota na zaslanie informácií v zmysle žiadosti ústredného orgánu;
- nositelia rodičovských práv a povinností, ktorí sa aj naďalej sa môžu obrátiť priamo na súdy alebo príslušné orgány iného členského štátu Európskej únie, môžu prostredníctvom ústredného orgánu výlučne:
 1. čl. 79 písm. c) – žiadať informácie a pomoc pri uznaní a výkone rozhodnutí na území dožiadaného ústredného orgánu, najmä tých, ktoré sa týkajú práva styku a návratu dieťaťa, v prípade potreby vrátane informácií o tom, ako získať právnu pomoc;
 2. čl. 79 písm. g) – žiadať uľahčenie dosiahnutia dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností mediáciou alebo inými metódami alternatívneho riešenia sporov a uľahčenie cezhraničnej spolupráce na tento účel;
 3. čl. 80 ods. 1 písm. c) - požiadať súd alebo príslušný orgán, aby zväzil potrebu prijať opatrenia na ochranu dieťaťa.
- ústredný orgán na odôvodnenú žiadosť poskytne informácie:
 1. o situácii dieťaťa;
 2. o prebiehajúcich konaniach vo veciach rodičovských práv viažucich sa k dieťaťu a;
 3. o prijatých rozhodnutiach vo veciach rodičovských práv a povinností viažucich sa k dieťaťu.
 4. týkajúce sa konania vo veci rodičovských práv a povinností, najmä o situácii rodiča, príbuzného, alebo inej osoby, ktorá by mohla byť vhodná na starostlivosť o dieťa, ak si to vyžaduje situácia dieťaťa;
- ústredný orgán môže požiadať súd alebo príslušný orgán svojho členského štátu, aby zväzil potrebu prijať opatrenia na ochranu osoby alebo majetku dieťaťa;
- spolupráca podľa Nariadenia Brusel IIb je dostupná ako alternatíva k Nariadeniu Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, resp. Nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783 z 25. novembra 2020 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach (vykonávanie dôkazov) (prepracované znenie), ktoré sa začalo uplatňovať od 1. júla 2022;
- je stanovená výslovná výnimka z povinnosti poskytnutia informácií, a to v prípade, ak ústredný orgán, súd alebo príslušný orgán dospeje k záveru, že by to mohlo ohroziť zdravie, bezpečnosť alebo slobodu dieťaťa alebo inej osoby.

Cieľom tejto medzinárodnej spolupráce je zabezpečiť účinnú ochranu detí a ako taká kladie osobitný dôraz na výmenu informácií medzi príslušnými orgánmi v každom konkrétnom prípade, najmä orgánmi, ako sú sociálne úrady a súdy. Spoluprácu vo veciach rodičovských práv a povinností je možné vykonať akýmkoľvek spôsobom, ktorý súd považuje za vhodný.

Ak príslušné súdy alebo orgány (napríklad sociálne úrady) zamýšľajú umiestniť dieťa v cudzine, teda ho zveriť do starostlivosti osobe / inštitúcii v cudzine, je nevyhnutné, aby bol dodržaný postup v zmysle Nariadenia Brusel IIb alebo Dohovoru o ochrane detí.

Ak ide o cezhraničné umiestnenie v rámci členských štátov Európskej únie, a teda keď súd alebo príslušný orgán zvažuje umiestnenie dieťaťa do iného členského štátu Európskej únie, musí najprv získať súhlas príslušného orgánu tohto druhého členského štátu. Na tento účel zašle ústredný orgán dožadujúceho členského štátu ústrednému orgánu dožiadaného členského štátu, do ktorého sa má dieťa umiestniť, žiadosť o súhlas, ktorá zahŕňa správu o dieťati a dôvody navrhovaného umiestnenia alebo poskytovania starostlivosti, informácie o akomkoľvek zvažovanom financovaní a akékoľvek iné informácie, ktoré považuje za relevantné, ako napríklad očakávanú dĺžku umiestnenia. Uvedené sa nevzťahuje na prípady, keď sa dieťa umiestňuje do starostlivosti rodiča. Členské štáty môžu rozhodnúť, že ich súhlas sa popri rodičoch nevyžaduje ani na umiestnenie do starostlivosti určitých kategórií blízkych príbuzných na ich území.

Ak sa umiestnenie nemá uskutočniť v členskom štáte Európskej únie, ale ide o umiestnenie do ústavnej starostlivosti alebo do pestúnskej rodiny (pestúnska starostlivosť je definovaná podľa právneho poriadku prijímacieho štátu) v inom zmluvnom štáte Haagskeho dohovoru o ochrane detí, musí sa vždy získať aj predchádzajúci súhlas (článok 33 Haagskeho dohovoru o ochrane detí).

Centrum za týmto účelom spolupracuje s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, tak aby bol súhlas s takýmto umiestnením zabezpečený. Postup na získanie súhlasu sa spravuje vnútroštátnym právom. Nedodržanie uvedeného postupu je dôvodom na zamietnutie uznania rozhodnutia o umiestnení.

2.3.2 Postup v konaní s Centrom

Centrum rieši každý prípad individuálne a proaktívne, pričom zakaždým starostlivo zvažuje postup a robí všetky potrebné úkony v záujme zabezpečenia ochrany záujmov maloletých detí v rámci kompetencií ústredného orgánu podľa medzinárodných právnych aktov.

Centrum na základe medzinárodných dohovorov a príslušných právnych aktov Európskej únie spolupracuje na riešení situácie v najlepšom záujme dieťaťa s partnerskými ústrednými orgánmi v zahraničí. Často je do celého procesu zapojené aj veľvyslanectvo Slovenskej republiky v danej krajine (najmä konzulárne oddelenie), prípadne aj iné relevantné subjekty.

Ak je obvyklý pobyt dieťaťa v zahraničí, vo veciach starostlivosti o dieťa rozhoduje spravidla tamojší súd, štátne občianstvo dieťaťa v tomto prípade nie je rozhodujúce. Ak súd nerozhodne o navrátení dieťaťa do starostlivosti rodičov, môže dieťa umiestniť v danej krajine (v náhradnej osobnej starostlivosti blízkej osoby, pestúnskej starostlivosti, v zariadení a pod.) alebo aj v Slovenskej republike, ak je tu vhodná osoba, ktorá je schopná a ochotná prevziať dieťa do svojej starostlivosti, prípadne môže dieťa umiestniť v centre pre deti a rodiny. Súd má povinnosť rozhodovať v najlepšom záujme dieťaťa prihliadajúc na konkrétne okolnosti prípadu.

Centrum rodičom a osobám, ktoré chcú prevziať dieťa do starostlivosti, odporúča, aby aktívne spolupracovali so zahraničnými súdmi aj orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a hľadali riešenie vzniknutej situácie aj s pomocou právneho zástupcu v mieste faktického pobytu dieťaťa.

2.3.3 Hodnotenie a analýza 2022

V roku 2022 Centrum celkovo riešilo 270 žiadostí o spoluprácu vo veciach rodičovských práv a povinností. Najviac prípadov bolo v spolupráci s Českou republikou. Predmetné žiadosti sa týkajú

súdnych konaní vo veci starostlivosti o deti ako aj výmeny informácií pre účely orgánov sociálnoprávnej ochrany detí. Aj naďalej prevažujú žiadosti týkajúce sa dieťaťa nachádzajúceho sa v zahraničí.

Prehľad konaní začatých v roku 2022

Krajina	Dieťa v zahraničí	Dieťa na v Slovenskej republike	Celkom
Belgicko	0	1	1
Bulharsko	1	0	1
Česko	72	75	147
Francúzsko	2	1	3
Grécko	1	0	1
Holandsko	1	0	1
Maďarsko	2	3	5
Nemecko	14	5	19
Rakúsko	18	16	34
Spojené kráľovstvo	38	16	54
Srbsko	1	0	1
Švajčiarsko	1	0	1
Švédsko	1	0	1
Taliansko	1	0	1
Spolu	153	117	270

2.4 Medzištátne osvojenia

2.4.1 Úvod

Sprostredkovanie medzištátneho osvojenia je častokrát poslednou možnosťou ako dieťaťu zabezpečiť vývin v zdravom rodinnom prostredí. Proces medzištátneho osvojenia je veľmi zložitý a formálny proces, ktorého cieľom je chrániť a zabezpečiť najlepší záujem dieťaťa. Dohovor o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach zo dňa 29. mája 1993 (ďalej len „**Dohovor o osvojeniach**“) stanovuje základné pravidlá tohto procesu. Jeho konkrétne podmienky sa následne líšia v závislosti od právnych úprav v štátoch, ktoré sú do procesu zapojené.

V súčasnej dobe prebieha sprostredkovanie medzištátneho osvojenia v prípade žiadateľov zo zahraničia o osvojenie detí zo Slovenskej republiky. Ročne Centrum sprostredkuje približne tri až štyri osvojenia. Na sprostredkovaní osvojenia dieťaťa zo zahraničia slovenskými žiadateľmi Centrum aj v roku 2022 viedlo aktívnu komunikáciu s krajinami pôvodu dieťaťa.

Náhradná rodinná starostlivosť formou medzištátneho osvojenia sa realizuje na základe zásady princípu subsidiarity a princípu najlepšieho záujmu dieťaťa. V rámci procesu medzištátneho osvojenia Centrum vždy hľadá pre konkrétne dieťa vhodných rodičov a nikdy nie naopak, čiže nehľadá vhodné dieťa pre rodičov.

Centrum neustále komunikuje s partnerskými orgánmi za účelom skvalitnenia spolupráce a sprostredkovania samotného osvojenia.

2.4.2 Úlohy Centra v oblasti medzištátnych osvojení

Podľa článku 6 Dohovoru o osvojeniach v Slovenskej republike za ústredný orgán, ktorý bude vykonávať úlohy uložené v zmysle Dohovoru o osvojeniach, bolo určené Centrum. V súlade s článkom 2 Dohovoru Centrum plní funkciu ústredného orgánu, ak je Slovenská republika:

- a) štátom obvyklého pobytu dieťaťa, ktorému je možné sprostredkovať medzištátne osvojenie (ďalej len „**štátu pôvodu**“)
- b) štátom obvyklého pobytu žiadateľov o medzištátne osvojenie (ďalej len „**prijímajúci štát**“).

Cieľom Dohovoru o osvojeniach je:

- a) vytvoriť záruky, aby sa medzištátne osvojenia uskutočňovali iba v najlepšom záujme dieťaťa a pri rešpektovaní jeho základných práv priznaných medzinárodným právom,
- b) zaviesť systém spolupráce medzi zmluvnými štátmi, ktorý zabezpečí, že tieto záruky sa budú dodržiavať, a tým zabrániť únosom, predaju alebo obchodovaniu s deťmi,
- c) zabezpečiť v zmluvných štátoch uznanie osvojení, ktoré sa uskutočnili na základe Dohovoru o osvojeniach.

Podľa Postupu pri medzištátnych osvojeniach v zmysle Dohovoru o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach, ktorý schválil minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR dňa 27. septembra 2018 (ďalej len „**Postup**“), Centrum ako ústredný orgán štátu pôvodu dieťaťa plní okrem ďalších najmä tieto úlohy:

- a) spolupracuje so zahraničnými ústrednými orgánmi a prerokúva administratívne postupy pre uskutočnenie medzištátnych osvojení podľa dohovoru o osvojeniach, prípadne formou protokolu o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach;
- b) monitoruje a porovnáva aktuálnu právnu úpravu v jednotlivých spolupracujúcich štátoch s ohľadom na právne predpisy Slovenskej republiky;
- c) sleduje dodržiavanie uzatvorených protokolov o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach a prijíma vhodné opatrenia na odstránenie ich nedostatkov;
- d) prijíma a posudzuje žiadosti žiadateľov o medzištátne osvojenie podľa Dohovoru o osvojeniach a podľa dohodnutých postupov;
- e) vedie evidenciu žiadostí a zoznam žiadateľov o medzištátne osvojenia;
- f) v prípade, ak je Slovenská republika štátom pôvodu:
 1. vedie prehľad detí s obvyklým pobytom v Slovenskej republike, ktorým možno sprostredkovať medzištátne osvojenie (ďalej len „prehľad detí“), posudzuje a zabezpečuje kompletnosť a obsahovú stránku dokumentácie týchto detí;
 2. na účely sprostredkovania nadviazania osobného vzťahu medzi dieťaťom s obvyklým pobytom v Slovenskej republike a zahraničným žiadateľom vyberá najvhodnejšieho zahraničného žiadateľa o osvojenie; na tento účel zriaďuje poradné orgány – tím odborníkov pre posudzovanie dokumentácie detí a žiadostí žiadateľov o medzištátne osvojenie (ďalej len „tím odborníkov“) a komisiu pre medzištátne osvojenia (ďalej len „komisia“), ktoré odporúčajú svoje závery pri výbere žiadateľov riaditeľovi Centra;
 3. organizuje v spolupráci s určenými úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, zariadeniami sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a ďalšími zúčastnenými subjektmi nadviazanie osobného vzťahu medzi dieťaťom s obvyklým pobytom v Slovenskej republike a zahraničným žiadateľom;
 4. sleduje vývin dieťaťa zverenieho do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo osvojeného do cudziny podľa dohovoru o osvojeniach prostredníctvom ústredných orgánov alebo akreditovaných inštitúcií prijímajúcich štátov;

5. prijíma, posudzuje a vyhodnocuje sociálne správy o začleňovaní dieťaťa zvereného do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo osvojeného do cudziny podľa dohovoru o osvojeniach;
 6. informuje osvojiteľov o majetkových pomeroch dieťaťa po doručení právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu o osvojení dieťaťa.
- g) v prípade, ak je Slovenská republika prijímajúcim štátom:
1. rozhoduje vo veci zapísania fyzickej osoby, ktorá má záujem o sprostredkovanie medzištátneho osvojenia, do zoznamu žiadateľov o osvojenie dieťaťa, ktoré nemá na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt a o vyradení žiadateľa z tohto zoznamu.
 2. vedie zoznam žiadateľov o osvojenie dieťaťa, ktoré nemá na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt;
 3. prijíma, posudzuje a vyhodnocuje sociálne správy o začleňovaní dieťaťa zvereného do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo osvojeného do Slovenskej republiky podľa Dohovoru o osvojeniach;
- h) prijíma všetky potrebné opatrenia, aby pre dieťa získalo povolenie na vycestovanie zo štátu pôvodu a na jeho vstup do prijímajúceho štátu s možnosťou trvalo sa tam zdržiavať;
- i) udeľuje súhlas na osvojenie dieťaťa podľa dohovoru o osvojeniach a podľa zákona o rodine;
- j) koordinuje a dohliada na celý priebeh medzištátnych osvojení.

Postup upravuje postavenie, právomoci a postup Centra v procese medzištátnych osvojení detí s obvyklým pobytom v Slovenskej republike a mimo územia Slovenskej republiky. Medzištátne osvojenia musia prebiehať striktne v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky a medzinárodnými dohovormi. Z praxe vyplýva, že tak ako sa mení náš právny poriadok, mení sa aj právny poriadok v iných štátoch, s ktorými Centrum spolupracuje v oblasti medzištátnych osvojení. Centrum preto pravidelne komunikuje o prípadných zmenách a so svojimi partnerskými orgánmi a inštitúciami spolupracuje na ich následnom zapracovaní do príslušných protokolov o spolupráci.

2.4.3 Slovenská republika ako krajina pôvodu

Ako bolo uvedené vyššie, krajinou pôvodu je Slovenská republika v prípadoch, ak je štátom obvyklého pobytu dieťaťa, ktorému je možné sprostredkovať medzištátne osvojenie. Slovenská republika ako krajina pôvodu spolupracuje výlučne so štátmi, ktoré sú signatármi Dohovoru, a ktoré uzatvorili tzv. protokol o spolupráci, ktorý bližšie špecifikuje administratívny postup a povinnosti jednotlivých subjektov zapojených do procesu medzištátneho osvojenia. Centrum v roku 2022 aktívne spolupracovalo s Andorrou, Belgickom, Francúzskom, Luxemburskom, Maltou, Monakom, San Marínom a Talianskom.

Centrum neustále komunikuje s partnerskými orgánmi za účelom skvalitnenia spolupráce a sprostredkovania samotného osvojenia.

2.4.4 Prehľad medzištátnych osvojení za rok 2022

Nakoľko v roku 2022 Centrum nesprostredkovalo žiadne osvojenie dieťaťa s obvyklým pobytom v zahraničí pre žiadateľov s obvyklým pobytom v Slovenskej republike, v ďalšej časti textu sa budeme venovať len prípadom medzištátnych osvojení v prípadoch, keď bola Slovenská republika krajinou pôvodu.

2.4.4.1 Deti vhodné na medzištátne osvojenie v roku 2022

V zmysle § 44 zákona č. 305/2005 Z. z. zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých v platnom znení, ak nemožno dieťaťu, ktoré je na základe rozhodnutia súdu osvojiteľné, sprostredkovať nadviazanie osobného vzťahu medzi ním a žiadateľom na území Slovenskej republiky, a ak sprostredkovanie medzištátneho osvojenia je v najlepšom záujme dieťaťa vzhľadom na jeho schopnosti, rodinné zázemie, širšie sociálne väzby a ďalšie skutočnosti rozhodujúce pre posúdenie zásadnej zmeny prostredia, určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (podľa § 5 ods. 8 zákona č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „určený úrad“), ktorý vedie dieťa v prehľade detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, vyhotoví spisovú dokumentáciu dieťaťa na účely sprostredkovania medzištátneho osvojenia a predloží ju Centru pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa zapísania dieťaťa do prehľadu detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť.

Centrum teda prijíma spisovú dokumentáciu dieťaťa po tom, ako sa dieťaťu v priebehu šiestich (6) mesiacov orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nepodarilo sprostredkovať náhradnú formu starostlivosti na území Slovenskej republiky.

Súčasťou spisovej dokumentácie dieťaťa doručenej do Centra určeným úradom je aj posúdenie, že medzištátne osvojenie dieťaťa je v jeho najlepšom záujme, resp. je pre neho vhodné. Prihliada sa pritom najmä na fyzický a mentálny vývin dieťaťa, na jeho jazykové kompetencie, schopnosti, rodinné zázemie, širšie sociálne väzby a ďalšie skutočnosti rozhodujúce pre posúdenie zásadnej zmeny prostredia. Na základe všetkých faktorov sa dieťaťu vyberajú zahraniční žiadatelia, ktorí mu budú schopní poskytnúť potrebnú starostlivosť a adekvátnu výchovu po celý život.

Medzištátne osvojenia sa realizujú väčšinou do šiesteho (6.) roku veku dieťaťa. Dieťa si spravidla do tohto veku rýchlejšie a bez väčších problémov osvojuje nový jazyk, adaptuje sa na nové rodinné prostredie a vytvára si silné vzťahové väzby na blízke osoby. Výnimočne má Centrum v evidencii aj deti staršie ako šesť (6) rokov, ktoré sú vhodné na medzištátne osvojenie.

Centrum v rámci procesu sprostredkovania medzištátneho osvojenia posudzuje deti výhradne na základe podkladov vypracovaných odborníkmi z určených úradov, centier pre deti a rodiny a pediatrov, prípadne iných odborných lekárov. Centrum sa v súčasnosti pri príprave medzištátnych osvojení fyzicky nestretáva s deťmi ani budúcimi osvojiteľmi a veci posudzuje výlučne na základe písomných podkladov. Nemá teda možnosť overiť informácie na mieste. Uvažuje sa však nad zmenou tejto zaužívanej praxe za účelom zlepšenia vzájomnej informovanosti a overenia si oznámených skutočností bezprostredne. Centrum vidí priestor pre zlepšenie prípravy žiadateľov pred príchodom do Slovenskej republiky ako aj pri možnosti zjednotenia postupu prípravy dieťaťa na interakciu.

Prehľad novoprijatých spisových dokumentácií detí podľa krajov za rok 2022

kraj	Počet prijatých spisových dokumentácií detí	Počet detí
Banskobystrický	2	2
Košický	4	5
Prešovský	1	1
Spolu	7	8

2.4.4.2 Žiadatelia o medzištátne osvojenie v roku 2022

Slovenská republika ako štát pôvodu je pre žiadateľov voľbou, ktorá v rámci Európskej únie znamená podobné kultúrne zvyklosti, morálne a etické hodnoty.

Centrum vedie evidenciu žiadateľov o medzištátne osvojenie. Údaje o počte novoprijatých žiadostí o osvojenie dieťaťa s obvyklým pobytom v Slovenskej republike a celkovom počte takých žiadostí je možné vidieť v nasledujúcich tabuľkách

Počet novoprijatých žiadostí zahraničných žiadateľov za rok 2022

Krajina	Počet žiadostí
Malta	3
Monako	1
San Maríno	2
Taliansko	2
Spolu	8

V roku 2022 Centrum prijalo 8 nových žiadostí.

Celkový počet žiadostí o medzištátne osvojenie za rok 2022

Krajina	Počet žiadostí
Andorra	1
Francúzsko	2
Malta	9
Luxembursko	1
Monako	2
Portugalsko	1
San Maríno	7
Taliansko	4
Spolu	27

2.4.4.3 Realizácia procesu osvojenia

Proces výberu vhodných osvojiteľov pre konkrétne dieťa z pohľadu na úspešnosť osvojení v minulosti zostal zachovaný.

Jednotlivé fázy procesu osvojenia podrobne upravuje Postup pri medzištátnych osvojeniach. Prvou fázou samotného procesu je zasadnutie tímu odborníkov, druhou fázou je zasadnutie komisie pre medzištátne osvojenia a následne súhlas riaditeľa Centra. Tím odborníkov je zložený z referenta (psychológa) oddelenia právnych služieb a psychologického poradenstva Centra zodpovedným za agendu medzištátnych osvojení, zástupcu určeného úradu a zástupcu centra pre deti a rodiny, kde je dieťa umiestnené. Komisia je poradným orgánom riaditeľa Centra. Predsedom komisie je riaditeľom poverený zamestnanec Centra. Ďalšími členmi sú externý psychológ zapísaný v zozname znalcov vedeným Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, zástupca odboru sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, zástupca oddelenia poradensko-psychologických služieb Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a zástupca neštátneho subjektu, ktorý vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

V roku 2022 sa konali dve (2) zasadnutia komisie pre medzištátne osvojenia. Komisia pre medzištátne osvojenia priradila a schválila najvhodnejších žiadateľov k šiestim (6) konkrétnym deťom a k jednému (1) súrodeneckému páru.

Počas roku 2022 prišlo k interakcii v prípadoch piatich (5) detí a jedného (1) súrodeneckého páru, pričom priradenie jedného (1) dieťaťa a uvedeného súrodeneckého páru bolo komisiou schválené ešte v roku 2021.

V roku 2022 bolo sedem (7) detí (päť (5) detí a jeden (1) súrodenecký pár) súdom zverené do predosvojiteľskej starostlivosti.

Centru sa v roku 2022 podarilo nájsť vhodných žiadateľov a umiestniť dieťa so sluchovým postihnutím ako aj súrodenecký pár, ktorý mal o niečo vyšší vek.

Prehľad detí zverených do predosvojiteľskej starostlivosti

Krajina	Počet detí zverených do predosvojiteľskej starostlivosti
Andorra	1
Francúzsko	1
Malta	1
San Maríno	2 (súrodenecký pár)
Taliansko	2
Spolu	7

Centrum v spolupráci s príslušným orgánom prijímajúceho štátu po vycestovaní dieťaťa do prijímajúceho štátu budúcich osvojiteľov sleduje jeho začleňovanie do nového rodinného prostredia formou sociálnych správ, ktoré sú centru zasielané pravidelne z prijímajúceho štátu v intervaloch určených v uzatvorených protokoloch o spolupráci. Sociálne správy musia byť preložené do slovenského jazyka s úradne overeným prekladom.

Počet prijatých predosvojiteľských správ v roku 2022

krajina	Počet prijatých predosvojiteľských správ
Andorra	1
Malta	5
San Maríno	4
Taliansko	2
Spolu	12

V súlade s uzatvorenými bilaterálnymi dohodami s jednotlivými prijímajúcimi krajinami, t.j. v súlade s uzatvorenými protokolmi o spolupráci, sa konanie o osvojenie uskutoční na príslušnom súde v Slovenskej republike, ktorý rozhodol o zverení dieťaťa do starostlivosti budúcich osvojiteľov.

V roku 2022 prebehli dve (2) konania o osvojení dieťaťa zo Slovenskej republiky zahraničnými žiadateľmi na príslušnom súde v Slovenskej republike, z toho jedno (1) dieťa bolo osvojené do Maltskej republiky a dve (2) deti (súrodenecký pár) boli osvojené do San Marína.

Prehľad doručených postadopčných správ v roku 2022

krajina	Počet prijatých postadopčných správ
Andorra	1
Francúzsko	4
Holandsko	10
Malta	14
Monako	3
Nemecko	1
Rakúsko	1
San Maríno	3
Švédsko	3
Spolu	40

Sledovanie adaptačného procesu a vývinu osvojených detí do zahraničia je dôležitou úlohou Centra v oblasti medzištátnych osvojení. Frekvencia a obsah správ sú štandardizované a doručované na základe protokolov o spolupráci, ktoré boli platné v čase osvojenia. Postadopčné správy sú zo strany Centra vyžadované až do 18. roku veku dieťaťa. Postadopčná správa má podávať komplexný obraz o živote dieťaťa a je vypracovaná na základe realizácie stretnutia s dieťaťom.

2.4.4.5 Niektoré praktické otázky

Počas roku 2022 Centrum riešilo mnoho zaujímavých a neštandardných podnetov vyplývajúcich okrem iného aj z aktuálnej spoločenskej situácie.

2.4.4.5.1 Osvojenie dieťaťa slovenskými občanmi žijúcimi v zahraničí

Centrum v roku 2022 prijalo viacero otázok od slovenských občanov žijúcich v zahraničí o možnostiach osvojenia dieťaťa zo Slovenskej republiky. Centrum žiadateľom vysvetlilo, že Slovenská republika v oblasti medzištátnych osvojení postupuje v zmysle uvedeného Dohovoru a spolupracuje výlučne so štátmi, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, a s ktorými má uzatvorený Protokol o spolupráci. V procese medzištátneho osvojenia je otázka štátneho občianstva irelevantná, určujúcim faktorom je obvyklý pobyt žiadateľa a dieťaťa. Slovenskí štátni občania žijúci v zahraničí musia splniť rovnaké podmienky a dodržať rovnaký postup ako ostatní žiadatelia.

2.4.4.5.2 Osvojenie dieťaťa z Ukrajiny

Po vypuknutí vojnového konfliktu na Ukrajine sa na Centrum obrátilo viacero slovenských občanov s otázkou možného poskytnutia starostlivosti prípadne osvojenia detí z Ukrajiny. Centrum ako ústredný orgán určený pre vykonávanie úloh podľa Dohovoru informovalo občanov, že Slovenská republika v oblasti medzištátnych osvojení postupuje v zmysle uvedeného Dohovoru a spolupracuje výlučne so štátmi, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, pričom Ukrajina nie je jeho signatárom.

Dôležité bolo informovať žiadateľov o tom, že Veľvyslanectvo Ukrajiny v Slovenskej republike zaslalo dňa 7. marca 2022 nótu Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, v ktorej uviedlo, že kompetentnými orgánmi Ukrajiny bolo schválené rozhodnutie o evakuácii detí zbavených rodičovskej starostlivosti a umiestnených v ústavoch nepretržite. Sťahovanie detí do Slovenskej republiky bolo vynúteným krokom a žiadne dieťa mimo Ukrajiny nebude môcť byť adoptované cudzincami bez súhlasu Ukrajiny (National Social Servis) v súlade s platnou ukrajinskou legislatívou.

Veľvyslanectvo Ukrajiny v Slovenskej republike taktiež žiadalo o pomoc pri monitorovaní umiestňovania detí a zabezpečení ich ďalšieho návratu na Ukrajinu.

V rámci odpovede bolo žiadateľom vysvetlené, že starostlivosť o deti pochádzajúce z krajín postihnutých vojnovým konfliktom, občianskymi nepokojmi, prírodnými katastrofami a pod. by nemala byť riešená ich osvojením. Prioritným riešením by vo všetkých prípadoch malo byť pátranie po ich rodine a ich následné znovuspojenie. Ďalej boli oboznámení, že podľa právneho poriadku Slovenskej republiky sa na vyhľadávaní rodičov alebo iných členov rodiny maloletého bez sprievodu na účel zlúčenia maloletého bez sprievodu s jeho rodinou podieľajú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

2.4.4.5.3 Problematika pátrania po biologických koreňoch

Centrum sa v roku 2022 zúčastnilo Piateho zasadnutia osobitnej komisie (Special Commision) o praktickom uplatňovaní Dohovoru, ktoré sa uskutočnilo online v dňoch od 4.-8. 13 júla 2022. Hlavnou témou bola prevencia nelegálnych praktík pri medzištátnych osvojeniach avšak jednou z diskutovaných tém tiež bolo právo detí poznať svoje biologické korene.

Centrum citlivo vníma problematiku pátrania po biologických koreňoch pretože poznanie vlastnej minulosti, rodičov a pôvodu je súčasťou identity dieťaťa a každého človeka. Ide o psychickú potrebu mať ucelenú predstavu o svojej totožnosti, ktorá zahŕňa kompletnú osobnú alebo aspoň čiastočnú rodinnú históriu. Dôraz na potrebu osvojených detí a dospelých pátrať po vlastných biologických koreňoch je čoraz väčší. Táto všeobecná ľudská potreba je tiež podporená aj v článku 7 a 8 dohovoru o právach

dieťaťa, kde je zaistené právo dieťaťa na meno, štátnu príslušnosť, poznať svojich rodičov a právo na zachovanie totožnosti vrátane mena a rodinných väzkov. Dohovor v článku 30 uvádza, že zmluvný štát zaistí ochranu základných informácií o pôvode dieťaťa a umožní dieťaťu alebo jeho zástupcovi k nim prístup, a to v rozsahu zákonov daného štátu.

Pátranie po biologických koreňoch je v Slovenskej republike sťažené, keďže táto problematika nie je legislatívne upravená a z tohto dôvodu neexistuje žiadne záväzné usmernenie o možných postupoch pri danej otázke. Preto Centrum aj v týchto prípadoch úzko spolupracuje s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré poskytuje potrebnú súčinnosť a v spolupráci s určenými úradmi prípadne s príslušnými centrami pre deti a rodiny zabezpečí požadované informácie v rozsahu svojich možností a kompetencií.

Skúsenosť Centra v posledných rokoch poukazuje na zvyšujúci sa počet žiadostí o spoluprácu pri pátraní po biologických koreňoch dieťaťa. Tento rastúci trend môže byť spôsobený zvyšujúcou sa informovanosťou adoptívnych rodičov o potrebách dieťaťa mať vlastnú identitu ako aj globálne napredujúcimi postadopčnými službami vo svete. V zahraničí sú čoraz bežnejšie otvorené osvojenia, kedy je aj napriek osvojeniu zabezpečený kontakt s biologickou rodinou.

Slovenská republika je v procese vytvárania systému poskytovania postadopčnej podpory. V rámci medzištátnych osvojení je Centrum práve tým miestom, ktoré proces koordinuje a kde sa zhromažďujú všetky potrebné informácie (spisová dokumentácia, kontakty na partnerské orgány a pod.). Z tohto hľadiska je Centrum kontaktným miestom pre deti osvojené zo Slovenskej republiky a aktuálne žijúce v zahraničí.

Centrum vníma dôležitosť problematiky pátrania po biologických koreňoch a tak oslovilo partnerské orgány v zahraničí so žiadosťou o zdieľanie právnej úpravy a skúseností s pátraním po biologických koreňoch v ich krajine za účelom skvalitnenia postupov pri pátraní po biologických koreňoch. Centru boli doručené odpovede z Francúzska, Talianska, Belgicka, Andorry a Luxemburska. Viaceré krajiny majú zriadené centrá alebo úrady (oddelenia úradov), ktoré sa venujú problematike pátrania po biologických koreňoch a zároveň pomáhajú citlivo zdieľať informácie, prípadne sprostredkovať kontakt pre osvojenca a biologickú rodinu. Centrum by chcelo upriamiť pozornosť na potrebu diskusie a potrebu stanovenia komplexného postupu pri pátraní po biologických koreňoch.

2.4.4.5.4 Iné

Centrum bolo v roku 2022 oslovené partnerským orgánom o súčinnosť pri zisťovaní informácií aj pri podozrení z páchania trestnej činnosti, ku ktorej malo dôjsť v minulosti na území Slovenskej republiky.

2.5 Spolupráca s jednotlivými štátmi

2.5.1 Spolupráca vo veciach vymáhania výživného, medzinárodných únosov detí a vo veciach rodičovských práv a povinností

Centrum vo veciach cezhraničného vymáhania výživného, medzinárodných únosov detí, práva styku a spolupráce vo veciach rodičovských práv a povinností spolupracuje so všetkými členskými štátmi Európskej únie a ostatnými signatárskymi štátmi príslušných dohovorov. Centrum má najčastejšiu, resp. najužšiu spoluprácu s nasledovnými štátmi:

- **Česká republika:**

Agenda vymáhania výživného vo vzťahu k Českej republike tvorí najpočetnejšiu oblasť agendy Centra, pričom výrazne prevažuje agenda vymáhania výživného od povinných osôb žijúcich v Českej republike pre oprávnené osoby žijúce v Slovenskej republike. Spolupráca s Českým ústredným orgánom (Úrad pro mezinárodněprávní ochranu dětí) vo veciach vymáhania výživného je veľmi dobrá, na dožiadania reaguje v primeraných lehotách. Dôvodom prípadného neúspechu pri vymáhaní výživného je najmä celková platobná neschopnosť povinných alebo často nemožnosť zistiť pobyt alebo akékoľvek informácie o pohybe povinného na území Českej republiky. Občania Európskej únie majú slobodu pohybu po celej únii a nemajú povinnosť sa v Českej republike prihlasovať k pobytu. Mnohí povinní sú štátnymi občanmi Slovenskej republiky, v Českej republike sa zdržiavajú bez akejkoľvek registrácie a vypátranie ich skutočného pobytu v Českej republike je náročné.

Čo sa týka medzinárodných únosov detí, vo vzťahu medzi Českou a Slovenskou republikou je pomerne častá prax, že sa rodičia obracajú priamo na príslušný súd s návrhom na vrátenie dieťaťa bez toho, aby žiadosť postúpili do druhého štátu prostredníctvom ústredných orgánov. V prípadoch, keď sa žiadatelia obrátia na ústredné orgány možno spoluprácu ústredných orgánov hodnotiť ako veľmi dobrú. Postup českého ústredného orgánu vo veciach neoprávneného premiestnenia dieťaťa alebo neoprávneného zadržavania a práve styku je obdobný ako postup Centra. Niekoľko prípadov sa vyrieši dohodou rodičov či už

dobrovoľným vrátením dieťaťa alebo tým, že sa „opustený“ rodič s premiestnením dieťaťa zmieri a sústreďí sa na nastavenie styku s dieťaťom. Český ústredný orgán postupne upúšťa od mediácií ako alternatívneho riešenia sporov, čoraz viac ponúka v prípadoch, keď je dieťa premiestnené z územia Slovenskej republiky na územie Českej republiky možnosť tzv. facilitovaného rozhovoru.

V prípadoch cezhraničnej výmeny informácií a ostatnej spolupráce v oblasti rodičovských práv a povinností je spolupráca tiež na dobrej úrovni, komunikácia v jednotlivých prípadoch prebieha v primeraných lehotách.

- **Rakúsko:**

Spolupráca s rakúskym ústredným orgánom vo veciach výživného bola aj v roku 2022 na vyhovujúcej úrovni. Na požiadavky Centra reagujú väčšinou adekvátne, avšak nie vždy v primeranom čase, je nutné ich urgovať. Odlišné štandardných postupov Centra je, že oprávnených pri vymáhaní výživného zastupujú, v rámci ich bezplatnej právnej pomoci, advokáti z MAG11 a Centrum vo väčšine prípadov komunikuje priamo s konkrétnymi advokátmi. Postupy a spôsob komunikácie jednotlivých advokátov zvykne byť odlišný, čo zvykne spôsobovať prípadné nedorozumenia v sprostredkovaní informácií. Naďalej sa zvyšuje počet návrhov o vymáhanie poskytnutého zálohového výživného, kedy vymáhajú dlžné výživné rakúske sociálne úrady najneskôr do 18 roku veku dieťaťa. Po nadobudnutí plnoletosti sa toto zastupovanie končí a výživné má byť naďalej vyplácané priamo oprávnenému a vymáhanie dlhu preberá súd. Keďže tento prechod nie je Centru nijako oznamovaný, zvykne byť náročnejšie dopátrať sa ku kontaktu, a spisovej značky príslušného súdu.

Čo sa týka spolupráce v únosových prípadoch, rakúsky ústredný orgán reaguje na žiadosti v rámci primeranej lehoty, a to, priamym postúpením návrhu na príslušný súd, ktorý vo veci rozhodne. Postup rakúskych súdov v návratových konania je obdobný ako u nás. Pokiaľ žiadateľ preukáže slabšie majetkové pomery, je mu počas súdneho konania poskytnutá bezplatná právna pomoc. Rakúsky ústredný orgán súdne konanie monitoruje a o priebehu konania informuje Centrum priebežne.

V priebehu roku 2022 Centrum zaznamenalo zhoršenú úroveň poskytovania spolupráce v oblasti rodičovských práv a povinností. Rakúske orgány odpovedali v neprímerane dlhých lehotách, bolo potrebné ich často urgovať a dožadovať doplnenie informácií, nakoľko poskytnuté neboli dostačujúce. Vo veci je ale badať posun a zlepšenie spolupráce. Naďalej však Centrum vidí ako problematickú skutočnosť, že rakúske orgány Centru nepotvrdzujú prijatie žiadostí, čo Centrum necháva v neistote, či je žiadosť vybavovaná. Rovnako neštandardné sú niektoré žiadosti o prešetrenie pomerov zo strany rakúskych orgánov, ktoré zvyknú podávať neformálne rakúski sociálni pracovníci, čo nekorešponduje s postupom v zmysle Nariadenia Brusel IIb alebo Dohovoru o ochrane detí.

- **Spolková republika Nemecko:**

Agenda vymáhania výživného zo Spolkovej republiky Nemecko stále patrí medzi frekventovanú agendu Centa. Vo všetkých nových prípadoch spolupracuje Centrum priamo s nemeckým ústredným orgánom (Bundesamt für Justiz), v niekoľkých starších prípadoch stále pokračuje, prípadne sa dokončuje, spolupráca s Nemeckým inštitútom. V týchto ojedinelých prípadoch si za služby účtuje Nemecký inštitút 10 % z vymoženej sumy výživného. Vo všetkých ostatných prípadoch je vymáhanie bezodplatné. Spolupráca s oboma orgánmi je pružná a bezproblémová. Nemecký ústredný orgán trvá na používaní nemeckého jazyka pri komunikácii. Nemecký ústredný orgán často požaduje opravu výpisov súdnych rozhodnutí, tak aby zodpovedali predstave nemeckých úradov. Ďalej sú zo strany nemeckého ústredného orgánu často nad rámec nariadenia žiadané ďalšie dokumenty od súdu (doručenky, protokoly z rokovania, doklady o otcovstve). Je častejšie dávaná prednosť výzvam povinnému na dobrovoľnú úhradu pred rýchlym začatím výkonu rozhodnutia. Vo viacerých prípadoch

povinný v Spolkovej republike iniciuje insolvenčné konanie. V týchto prípadoch treba upozorniť žiadateľov, že môže prísť k zániku ich starších pohľadávok na výživné, pretože tieto nie sú v Nemecku vyňaté z insolvenčného konania.

Spolupráca s nemeckým ústredným orgánom je v prípadoch únosov a styku s dieťaťom na veľmi dobrej úrovni. Komunikácia je veľmi rýchla a bezproblémová. Rodičovi, ktorý požaduje návrat dieťaťa, sa poskytuje významná pomoc aj počas konania, a to priznaním bezplatnej právnej pomoci pre súdne konanie (v závislosti od majetkových pomerov žiadateľa). Zo strany nemeckého ústredného orgánu je snaha, aby konanie pred súdom sa začalo čo najrýchlejšie. Ústredný orgán informuje promptne aj o nariadenom pojednávaní a jeho výsledku. V prípade otázok všetko ochotne vysvetlí.

Spolupráca v oblasti rodičovských práv a povinností je taktiež na veľmi dobrej úrovni, komunikácia v jednotlivých prípadoch prebieha v primeraných lehotách.

- **Spojené štáty americké:**

Spolupráca amerických partnerských orgánov v oblasti vymáhania výživného je v porovnaní s inými štátmi pomerne úspešná. V súvislosti s odchádzajúcimi žiadosťami o vymáhanie výživného je negatívom dlhšia čakacia doba na prijatie žiadosti či akejkolvek odpovede. Hlavným dôvodom dlhšej čakacej doby na prijatie či obdržanie odpovede sa javí fakt, že americké partnerské orgány poväčšine prioritne komunikujú prostredníctvom listinnej pošty a nie emailovej komunikácie ako je tomu v iných krajinách. Ako pozitívum treba vyzdvihnúť, že niektoré (nie všetky) americké partnerské orgány sú schopné prejsť z pôvodného zasielania platieb výživného šekmi na formu zasielania platieb elektronicky na účet Centra. Najčastejšie americké partnerské orgány, s ktorými prichádzame do kontaktu sú: Kalifornia, Florida, New York, Illinois či Georgia.

Čo sa týka spolupráce amerického ústredného orgánu v oblasti únosov, treba povedať, že žiadosti o návrat sú spracovávané pomerne promptne. V každom jednotlivom návratovom konaní, ktoré prebieha v USA je žiadateľovi pridelený advokát. V prípade, ak žiadateľ splní podmienky na získanie bezplatnej právnej pomoci, je oslobodený od akýchkoľvek poplatkov súvisiacich s predmetným návratovým konaním.

V súčasnosti neexistuje žiadny medzinárodný dohovor, na podklade ktorého by bolo možné so Spojenými štátmi americkými spolupracovať v oblasti rodičovských práv a povinností a na základe ktorého by sa dali vykonať opatrenia v súvislosti s prešetrením sociálnych a rodinných pomerov maloletých v Spojených štátoch amerických pre potreby konania v Slovenskej republike alebo naopak.

- **Maďarsko:**

Spolupráca s maďarským ústredným orgánom vo veciach vymáhania výživného je výborná, rýchla a efektívna. Vymôžené výživné (na rozdiel od väčšiny ostatných krajín) nie je zasielané prostredníctvom ústredných orgánov, nakoľko Maďarský ústredný orgán platby výživného neprijíma. Výživné je zasielané exekútorským úradom v Maďarsku priamo žiadateľovi v Slovenskej republike. Rovnako aj v prípadoch, keď sa povinný nachádza na území Slovenskej republiky a oprávnený v Maďarsku, maďarský ústredný orgán požaduje, aby bolo výživné zasielané priamo oprávnenému. Jednotliví maďarskí exekútori častokrát preferujú priamu komunikáciu so žiadateľom, a preto ich kontaktujú priamo (nie prostredníctvom nášho Centra).

Spolupráca v ostatných oblastiach (únosy a rodičovské práva a povinnosti) je takisto bezproblémová a promptná.

- **Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska:**

Komunikácia britských partnerských orgánov vo veciach výživného je pomerne strohá a väčšinou bezproblémová, až na zasielanie nových žiadostí o vymáhanie výživného, kedy sú veľmi prísni na správne doručenie požadovaných dokumentov v nimi stanovených lehotách.

Vo všeobecnosti však v starších konaniach o vymáhanie výživného sú dlhé čakacie lehoty na odpoveď z dôvodu predchádzajúcich opatrení v súvislosti s ochorením Covid-19, často odpisujú nepravidelne, a preto je ich potrebné v súrnych prípadoch viac urgovať. Špecifikom konania je, že vo veci výkonu rozhodnutia prebieha v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska súdne konanie (pojednávanie), na ktorom súd zisťuje aktuálne majetkové pomery a možnosti povinného. Na základe výsledkov zisťovania zaviazá povinného platiť určitú sumu, ktorá môže byť odlišná od sumy výživného stanovená pôvodným rozhodnutím. Z uvedeného dôvodu je možné, že bude partnerskými orgánmi mesačne vymáhaná suma nižšia ako suma stanovená rozhodnutím (napr. slovenského súdu), ktoré žiadateľ žiada vykonať. Treba podotknúť, že vykonávacie konanie prebieha podľa právneho poriadku štátu výkonu, a preto je potrebné tento postup akceptovať.

V konaniach únosových je aj naďalej agenda spracovávaná zo strany všetkých troch britských ústredných orgánov (Anglicko a Wales, Škótsko a Severné Írsko) veľmi rýchlo, pružne a efektívne. Žiadateľom o vrátenie detí je britským súdom vždy menovaný právny zástupca, ktorý s klientom komunikuje priamo, a to často prostredníctvom tlmočníka.

Vo veciach rodičovských práv a povinností je komunikácia bezproblémová. Občas sa však stáva, že sú postúpené informácie o maloletých deťoch a ich rodine neúplne alebo nepresné a je potrebné ich následné doplnenie zo strany britského ústredného orgánu alebo príslušných miestnych sociálnych orgánov.

- **Ukrajina:**

Spolupráca s ukrajinským ústredným orgánom v oblasti výživného je dlhodobo problematická. Ukrajinský orgán na elektronickú komunikáciu neodpovedá, vyžaduje všetku komunikáciu v listinnej podobe. Čakacie doby na odpoveď sú neprimerane dlhé. Úspešnosť vymáhania výživného z Ukrajiny je veľmi nízka.

V oblasti medzinárodných únosov detí bola spolupráca o poznanie lepšia. Ukrajinský orgán reagoval na požiadavky Centra promptne.

Centrum v roku 2022 neevidovalo žiadnu žiadosť o spoluprácu vo veciach rodičovských práv a povinností.

2.5.2 Spolupráca oblasti medzištátnych osvojení

Centrum je zmluvnou stranou bilaterálnych dohôd, tzv. protokolov o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach / memoránd o porozumení, ktoré sú podpísané medzi ústrednými orgánmi štátu pôvodu a prijímajúceho štátu podľa článku 6 Dohovoru o osvojeniach. V zmysle platných protokolov v roku 2022 prebiehala aktívna spolupráca medzi Centrom a:

2.5.2.1 Aktuálna spolupráca

- **Francúzskou republikou**, ktorej ústredný orgán podľa článku 6 Dohovoru je Mission de l'Adoption Internationale, Ministère des Affaires Etrangères et Européennes a pre spoluprácu so Slovenskou republikou v oblasti medzištátnych osvojení bola akreditovaná súkromná agentúra Destinées. Spolupráca s francúzskym ústredným orgánom aj akreditovanou agentúrou bola v roku 2022 pružná a bezproblémová. Francúzsky ústredný orgán s Centrom spolupracoval aj nad rámec bežnej spolupráce pri sprostredkovaní jednotlivých osvojení a zdieľal s Centrom skúsenosti a dobrú prax v oblasti hľadania biologických koreňov;
- **Sanmarínskou republikou**, ktorej ústredný orgán podľa článku 6 Dohovoru je The Secretariat of State for Foreign Affairs. Spolupráca so sanmarínskym ústredným orgánom bola v roku 2022 veľmi dobrá, ústredný orgán reaguje pružne a v primeraných lehotách;

- **Andorrským kniežatstvom**, ktorého ústredný orgán podľa článku 6 Dohovoru je Serveid' Adopcions Àrea d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. Andorrský ústredný orgán v roku 2022 poskytoval Centru vyžadovanú súčinnosť riadne a promptne. Andorrský ústredný orgán Centru taktiež poskytol informácie o legislatíve a praktických skúsenostiach a v oblasti hľadania biologických koreňov osvojencom;
- **Maltskou republikou**, ktorej ústredný orgán podľa článku 6 Dohovoru je Social Care Standards Authority, a pre spoluprácu so Slovenskou republikou v oblasti medzištátnych osvojení bola akreditovaná štátna agentúra Agenzija Appogg. Spolupráca s vyššie uvedenými subjektami je stále na výbornej úrovni. Maltský ústredný orgán sa aktívne zaujíma o možnosti zlepšenia spolupráce v oblasti medzištátnych osvojení a za týmto účelom s Centrom pravidelne komunikuje. Akreditovaná agentúra organizuje na Malte stretnutia detí osvojených medzištátne, vytvára im priestor na zdieľanie svojich zážitkov a pocitov. V porovnaní s ostatnými štátmi, s ktorými Slovenská republika spolupracuje a aj v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi Centrum eviduje zvýšený počet žiadostí detí osvojených na Maltu o hľadanie ich biologických koreňov;
- **Holandským kráľovstvom**, ktorého ústredným orgánom podľa článku 6 Dohovoru je Ministry of Justice and Security, Central Authority International Children's Issues, a pre spoluprácu so Slovenskou republikou v oblasti medzištátnych osvojení bola akreditovaná súkromná agentúra Stichting Kind en Toekomst. V januári roku 2020 bolo s Holandským kráľovstvom podpísané nové Memorandum o porozumení a zároveň sa od októbra roku 2020 začalo rokovať o dodatku, keďže Holandské kráľovstvo oznámilo novú akreditovanú agentúru pre medzištátne osvojenie Foundation a New way. Holandské kráľovstvo dňa 3. novembra 2022 listom vypovedalo Memorandum o porozumení z dôvodu optimalizácie a zníženia počtu krajín, s ktorými bude v budúcnosti v oblasti medzištátnych osvojení spolupracovať. V zmysle Memoranda o spolupráci sa v prípade vypovedania Centrum a Ministry of Justice and Security, Central Authority International Children's Issues písomne dohodnú na postupe pri postadopčnom servise a sledovaní detí osvojených do Holandského kráľovstva, najmä odsúhlasia príslušný subjekt zodpovedný za kontinuitu vykonávania Dohovoru a za vypracúvanie a zasielanie predosvojiteľských a postadopčných správ Centru. Rokovania o uvedenom neboli v roku 2022 ešte ukončené. Ďalšou otázkou, o ktorej Centrum s holandským partnerským orgánom v roku 2022 rokovalo je otázka ochrany osobných údajov osvojencom a osvojiteľov vzhľadom na zmenu legislatívy, ktorú Holandské kráľovstvo v posledných rokoch prijalo. Rokovania o uvedenom taktiež ešte neboli ukončené.
- **Monackým kniežactvom**, ktorého ústredným orgánom podľa článku 6 Dohovoru je la Direction des Services Judiciaires. Spolupráca s monackým ústredným orgánom bola v roku 2022 bezproblémová;
- **Portugalskou republikou**, ktorej ústredný orgán podľa článku 6 Dohovoru je Instituto da Sguranca Social. Aktuálne sa pracuje na aktualizácii protokolu s Portugalskou republikou z dôvodu zmien právnej úpravy;
- **Belgickým kráľovstvom**, ktorého ústredným orgánom pre nemecky hovoriaci región Belgického kráľovstva podľa článku 6 Dohovoru je Vlaams Centrum voor Adoptie, a pre spoluprácu so Slovenskou republikou v oblasti medzištátnych osvojení bola akreditovaná súkromná agentúra Ray of Hope. Spolupráca bola bez problémov, belgický ústredný orgán taktiež zdieľal s Centrom informácie o legislatíve a praktických skúsenostiach a v oblasti hľadania biologických koreňov osvojencom;
- **Švédskym kráľovstvom**, konkrétne s akreditovanou adopčnou agentúrou Barnen framfört allt - adoptioner, s ktorou bolo Memorandum o porozumení podpísané v roku 2009 a táto agentúra zabezpečuje doručovanie postadopčných správ osvojených detí v stanovených lehotách; momentálne neprebíha aktívna spolupráca so Švédskym kráľovstvom;

- **Talianskou republikou**, ktorej ústredný orgán podľa článku 6 Dohovoru je Commissione per le Adozioni Internazionali, a pre spoluprácu so Slovenskou republikou v oblasti medzištátnych osvojení boli akreditované súkromné agentúry Servizio Regionale Adozioni Internazionali a Associazione Solidarieta' Adozioni Onlus; protokol o spolupráci bol podpísaný 7. mája 2019. Spolupráca s talianskym ústredným orgánom a akreditovanými agentúrami bola v roku 2022 veľmi dobrá, partnerské subjekty reagujú pružne a v primeraných lehotách. Talianske partnerské orgány poskytli Centru cenné informácie o legislatíve a praktických skúsenostiach a v oblasti hľadania biologických koreňov osvojencom.
- **Luxemburským veľkovojsvodstvom**, ktorého ústredný orgán podľa čl. 6 Dohovoru je Ministère de l'Education nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse, Département Enfance et Jeunesse, Autorité centrale en matière d'adoption internationale a agentúra pre spoluprácu v oblasti medzištátnych osvojení je štátna agentúra „Service d'adoption de la Croix-Rouge luxembourgeoise“ („Adopčný servis luxemburského červeného kríža“). Luxemburské orgány vyhovelí žiadosti Centra a v rámci dobrej spolupráce ústredných orgánov poskytli informácie o procese hľadania biologických koreňov osvojencom.

2.5.2.2 Krajiny, s ktorými prebiehajú rokovania o možnej spolupráci v oblasti medzištátnych osvojení

Centrum vždy hľadá pre konkrétne dieťa vhodných rodičov. Nikdy nie naopak, nehľadá vhodné dieťa pre rodičov. Preto je dôležité spolupracovať s mnohými krajinami, aby bola čo najväčšia možnosť voľby vhodných rodičov pre konkrétne dieťa.

- Centrum v oblasti medzištátnych osvojení dlhodobo komunikuje s ústredným orgánom Spojených štátov amerických „U.S. Department of State Office of Children's Issues“. V súčasnom období protokol o spolupráci ešte nie je uzatvorený a je potrebné naďalej rokovať o jeho znení. V roku 2022 bolo zo strany Centra partnerom predložené finálne znenie návrhu protokolu o spolupráci podľa vzoru štandardných protokolov, ktoré Centrum má uzatvorené s inými krajinami. Momentálne je materiál stále v štádiu rokovania.
- Cyperská republika prostredníctvom svojho ústredného orgánu „Ministry of Labour and Social Insurance, Social Welfare Services“ prejavuje veľký záujem o možnosť osvojenia slovenských detí. V roku 2022 prebiehala komunikácia s partnerským orgánom o podmienkach protokolu o spolupráci v oblasti medzištátnych osvojení; Centrum obdržalo pripomienky k tomuto protokolu.
- Centrum bolo oslovené vo veci nadviazania spolupráce v oblasti medzištátnych osvojení ZÚ Španielskeho kráľovstva. Za tým účelom sa uskutočnilo aj osobné rokovanie medzi zástupcami Centra a ZÚ Španielskeho kráľovstva.

Centrum sa snaží o to, aby sa Slovenská republika stala aj aktívnou prijímajúcou krajinou, a teda, aby si žiadatelia s obvyklým pobytom v Slovenskej republike mohli osvojiť deti zo zahraničia. Filipínska republika prejavila záujem o spoluprácu so Slovenskou republikou ako prijímajúcim štátom. Ústredným orgánom podľa článku 6 Dohovoru je „Philippines Inter-Country Adoption Board“. Centrum 21.12.2021 podpísalo Protokol o spolupráci medzi Slovenskou republikou a Filipínskou republikou. V súčasnosti prebieha proces ratifikácie zo strany Filipínskej republiky. Centrum však už dostalo písomné povolenie o začatie prípravy dokumentácie žiadateľov zo Slovenskej republiky v prípade záujmu. Ústredný orgán Filipínskej republiky kvôli veľkému počtu záujemcov aktuálne obmedzil počet žiadostí zo Slovenskej republiky na dve (2) ročne.

Centrum v roku 2022 aktívne hľadalo ďalšie možnosti nadviazania spolupráce s ďalšími krajinami pôvodu dieťaťa.

3. Organizačné zabezpečenie a hospodárenie Centra

3.1 Organizačné zabezpečenie

Podľa Organizačného poriadku účinného od 1. októbra 2021 sú organizačnými útvarmi v Centre oddelenie právnych služieb a psychologického poradenstva a oddelenie ekonomiky a administratívy. Za chod a riadenie Centra zodpovedá riaditeľ Centra. Obe oddelenia patria pod priame riadenie riaditeľa Centra.

1. Oddelenie právnych služieb a psychologického poradenstva sa zaoberá agendou:
 - a) vymáhania výživného,
 - b) medzinárodných únosov,
 - c) práva styku,
 - d) medzištátnych osvojení,
 - e) sociálnou a psychologicko – poradenskou činnosťou.
2. Oddelenie ekonomiky a administratívy vykonáva hospodársku a ekonomickú činnosť Centra, plní činnosti podateľne a registratúry, vedie účtovnú, personálnu a mzdovú agendu.

3.2 Hospodárenie

Centrum je rozpočtová organizácia, ktorá je napojená na štátny rozpočet Slovenskej republiky prostredníctvom rozpočtu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Centrum hospodári samostatne, podľa schváleného rozpočtu s prostriedkami, ktoré mu určí zriaďovateľ – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Alokovaný rozpočet organizácie a rozpočet podľa programov

Kód	Názov	Výdavky
	Rozpočet celkový alokovaný	642 236,85 EUR
07E	Tvorba a implementácia politik	619 636,85 EUR
07E04	Výkon štátnej správy na úseku sociálnych vecí, rodiny, práce a zamestnanosti	619 636,85 EUR
07E0402	Ostatná štátna správa	619 636,85 EUR
0EK0H	Informačné technológie, softvér a licencie	22 600,00 EUR
07EK0H01	Systémy vnútornej správy	3 790,80 EUR
07EK0H03	Podporná infraštruktúra	18 809,20 EUR

Výdavky podľa ekonomickej klasifikácie

Celkové výdavky centra k 31.12.2022 boli **635 838,87** EUR.

- **Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania (610)**
Celkový objem mzdových prostriedkov bol vyčerpaný vo výške 379 334,07 EUR k celkovému rozpočtu miezd pri priemernom evidenčnom počte zamestnancov vo fyzických osobách k 31.12.2022 v počte 16,5.
- **Poistné a príspevok do poisťovní (620)**
Rozpočtové položky poistného a príspevku zamestnávateľa do zdravotných poisťovní a Sociálnej poisťovne bola k 31.12.2022 čerpaná vo výške 143 167,89 EUR. Čerpanie na týchto rozpočtových položkách tvoria zákonné odvody zamestnávateľa z miezd štátnych zamestnancov a odvody príspevkov na doplnkové dôchodkové sporenie.
- **Tovary a služby (630)**
Rozpočtové položky tovarov a služieb boli čerpané vo výške 91 510,96 EUR.
- **Bežné transfery (640)**
Rozpočtové položky tovarov a služieb boli čerpané vo výške 26 595,02 EUR.

Detailné čerpanie rozpočtu podľa jednotlivých podpoložiek ekonomickej klasifikácie:

- **Energie, voda a komunikácie (EK632)**
Výdavky na energie, vodu a komunikácie činia v celkovom vyjadrení 18 296,65 EUR
Najvyššie čerpanie bolo z rozpočtovej položky Energie 632001 – 11 409,21 EUR
- **Materiál (EK633)**
Výdavky v tejto rozpočtovej klasifikácii boli vo výške 28 672,56 EUR. Najväčšiu finančnú čiastku tvorí rozpočtová položka na nákup výpočtovej techniky v sume 17 907,05 EUR
- **Dopravné (634)**
Výdavky na servis, opravu a údržbu a výdavky s nimi spojené boli čerpané v celkovej sume 952,59 EUR
- **Rutinná a štandardná údržba (635)**
K 31.12.2022 boli v tejto ekonomickej klasifikácii čerpané rozpočtové prostriedky vo výške 4 741,29 EUR.
- **Náklady za prenájom (636)**
Čerpané rozpočtové prostriedky za prenájom poštového priečinku vo výške 94,80 EUR.
- **Služby (637)**
Celkové plnenie v tejto rozpočtovej klasifikácii vo finančnom vyjadrení je vo výške 33 353,07 EUR.
- **Bežné transfery (640)**
Celkové výdavky na bežné transfery boli čerpané vo výške 26 595,02 EUR.

Výdavky hradené z európskych prostriedkov a spolufinancovania k nim

V roku 2022 neboli hradené žiadne výdavky z európskych prostriedkov.

V roku 2022 Centrum zabezpečovalo zvyšovanie kvalifikácie zamestnancov formou odborných seminárov, špecializovaných kurzov, školení a vzdelávania v anglickom jazyku a nemeckom jazyku. Vedúci zamestnanci boli preškolení v oblasti manažérskeho vzdelávania a systému manažérstva kvality. Zamestnankyňa vykonávajúca činnosť psychológa absolvovala výcvik v oblasti rodinnej mediácie v Berlíne.

V roku 2022 sa uskutočnili štyri zahraničné služobné cesty:

1. Paríž, Francúzsko, 23.2.2022 - 26.2.2022: účasť na medzinárodnej konferencii – 84. zasadanie Európskej justičnej siete
2. Berlín, Nemecko, 3.9.2022 – 11.9.2022: účasť na seminári - výcvik v rodinnej mediácii (rodičovské únosy)
3. Praha, Česká republika, 6.11.2022 – 8.11.2022: účasť na medzinárodnej konferencii – 87. zasadanie Európskej justičnej siete - spolupráca kontaktných bodov EJM
4. Brusel, Belgicko, 14.12.2022-15.12.2022: účasť na medzinárodnej konferencii – 88. zasadanie Európskej justičnej - spolupráca kontaktných bodov EJM

Kontroly

V roku 2022 bol odborom vnútorného auditu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Centre vykonaný vnútorný audit. Auditované obdobia boli roky 2020 a 2021. Vnútorný audit bol zameraný na overenie a zhodnotenie nastavenia systému riadenia – kompetencií, zodpovedností, riadenia rizík a hospodárenia v Centre, fungovanie a dodržiavanie postupov, interných procesov a povinností pri finančnom riadení, hospodárení s verejnými prostriedkami podľa príslušných legislatívnych rámcov. Nedostatky, ktoré vnútorný audit identifikoval boli Centrom v plnom rozsahu akceptované a následne v určenom termíne odstránené.